

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мирослава Крупка

ЛІТЕРАТУРА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ:

навчально-методичний посібник

РІВНЕ 2024

УДК 821. 161. 2'06
К 84

Рекомендовано до впровадження в освітній процес науково-методичною комісією філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 20 червня 2024 року)

Рецензенти:

Романишина Наталія, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Чиж Наталія, кандидат філологічних наук, голова циклової комісії діловодства та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу «Рівненського економіко-технологічного фахового коледжу Національного університету водного господарства та природокористування»

Мирослава Крупка

Література незалежної України : навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти. Рівне, 2024. 58 с.

Посібник адаптований до вимог освітньо-професійної програми «Українська мова та література, польська мова» і сприятиме глибшому оволодінню матеріалом та систематизації знань студентів. Поданий із урахуванням сучасних методологічних підходів теоретичний матеріал, ґрунтовні узагальнення, вдало дібрані тести, проблемні запитання для практичних занять, запропонована у додатках авторська концепція курсу, доступність викладу, продуманість й оптимальність структури роблять навчально-методичний посібник концептуально цілісним, оригінальним й актуальним виданням.

Для студентів, фахівців-філологів та ширшого кола читачів.

ЗМІСТ

I. Вступ.....	4
II. Зміст навчальної дисципліни.....	6
III. Практичні заняття: методичні рекомендації, тематика, план...7	
IV. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.....	25
V. Діагностика знань і вмінь студентів.....	29
VI. Рекомендовані джерела інформації.....	43
VII. Додатки.....	46
Додаток 1. Крупка М. «З війни не повертаються назовсім» : постать солдата у сучасній українській літературі.....	46
Додаток 2. Крупка М. У пошуках власного простору: образ дому в романі Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону».....	50

ВСТУП

Курс «Література незалежної України» є вибірковою навчальною дисципліною для спеціальності 035 Філологія освітньо-професійної програми «Українська мова та література, польська мова». Сучасне українське письменство багате на ідейно-естетичні пошуки, відзначається розмаїттям стильових течій, модифікацією традиційних жанрів, що обумовлює необхідність ґрунтовного вивчення літературного процесу з врахуванням новітніх методологій.

Вивчення курсу передбачає попереднє засвоєння студентами знань і компетентностей, набутих при опрацюванні таких навчальних дисциплін, як «Історія української літератури», «Теорія літератури» тощо.

Дисципліна складається із 7 тем, зміст яких сприяє набуттю знань та навичок для виконання цілого ряду типових завдань передбачених галузевими стандартами освіти.

Мета курсу: поглиблення знань про сучасне письменство, про світоглядні і художньо-стильові орієнтири літераторів сьогодення, аналіз загальних тенденцій і конкретних літературних явищ (подій, персоналій) літературного життя, характеристика творчості літературних генерацій цього часу.

Завдання курсу: зосередити увагу на знакових явищах сучасного літературного процесу; визначити етапи розвитку сучасного літературного процесу, його зумовленість суспільно-політичними подіями та культурно-історичними явищами; ознайомити із художньою своєрідністю творчості сучасних письменників, їх естетичними позиціями, індивідуальними стилями та найважливішими творами; формувати уміння висловлювати та аргументувати власний погляд щодо певної історико-літературної проблеми; виконувати письмовий та усний аналіз художніх творів.

Курс «Література незалежної України» формує такі загальні компетентності: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями й застосовувати їх у практичних ситуаціях та фахові компетентності: Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу, зокрема української та польської літератури; здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних,

фольклорних фактів, інтерпретації тексту (залежно від обраної спеціалізації); здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Курс **«Література незалежної України»** забезпечує такі програмні результати навчання: знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української та польської мов і літератур, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації); здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Студент повинен знати: творчий шлях письменників та зміст художніх творів, визначених для програмного опрацювання; проблематику, провідні напрями сучасних літературознавчих досліджень; провідні праці літературознавців, присвячені дослідженню творчості письменників початку ХХІ століття.

Студент повинен уміти: аналізувати твори сучасної поезії, прози, драматургії; аналізувати естетичні особливості художніх творів у контексті загального літературного процесу, індивідуального стилю письменника та його творчого методу; систематизувати літературні факти та явища; робити письмовий або усний аналіз художніх творів початку ХХІ століття.

Отже, засвоєння курсу **«Література незалежної України»** істотно збагачуватиме загальнокультурний, інтелектуальний та естетичний рівень майбутніх філологів, формуватиме в них концептуальний погляд на вітчизняне письменство, а також навички цілісного аналізу сучасного художнього тексту з погляду найновіших літературознавчих методологій.

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувачі вищої освіти попередньо опанували матеріали таких дисциплін як: «Вступ до літературознавства», «Історія зарубіжної літератури», «Історія української літератури».

У посібнику подано інформаційний обсяг освітньої компоненти, запропоновано плани практичних занять, завдання для самостійного виконання, поточні контрольні запитання/завдання, список рекомендованої літератури.

Посібник допоможе здобувачам вищої освіти оволодіти вміннями та навичками, які необхідні для роботи в майбутній професійній діяльності. Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, учителів-словесників, викладачів закладів вищої освіти.

II. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Феномен постмодернізму: контури й орієнтири

Тема 2. Основні тенденції розвитку сучасної української літератури

Тема 3. Генераційна структура актуального письменства

Тема 4. Знакові імена

Тема 5. Світоглядно-естетичні засади поезії

Тема 6. Жанрова матриця сучасної прози

Тема 7. Особливості розвитку драматургії

Навчально-тематичний план курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	денна форма		
	усього	у тому числі	
		лекції	практичні заняття
1	2	3	4
Тема 1. Феномен постмодернізму: контури й орієнтири	16	2	
Тема 2. Основні тенденції розвитку сучасної української літератури	16	4	
Тема 3. Генераційна структура актуального письменства	18	4	4
Тема 4. Знакові імена	18	2	8
Тема 5. Світоглядно-естетичні засади поезії	18	4	2
Тема 6. Жанрова матриця сучасної прози	18	2	6
Тема 7. Особливості розвитку драматургії	16	2	
	120	20	20

III. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ТЕМАТИКА, ПЛАН

Методичні рекомендації до практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття передбачає прочитання зазначених художніх творів, на основі самостійного опрацювання рекомендованої літератури підготовку відповіді на теоретичні питання та виконання самостійних письмових завдань.

У процесі самопідготовки найважливіші положення слід законспектувати. Варто занотувати термінологічні пояснення. Записи в конспекті слід вести чітко і розбірливо, допускається скорочення слів, виділення найважливіших положень. Можна скласти розгорнутий план, або зробити тези свого виступу. Слід виявити не лише знання проблеми, але й показати свою загальну ерудицію, обізнаність з сучасними літературознавчими виданнями, знання художніх текстів. Відповідь повинна бути чіткою, логічно послідовною та обґрунтованою. Практикується рецензування виступу іншими студентами, що також оцінюється.

Починаючи з першої теми практичних занять кафедра рекомендує підготовку рефератів/відеопрезентацій, які значно доповнюють і збагачують вивчення тієї чи іншої проблеми, а також допомагають студентові набути певного досвіду науково-дослідницької роботи. На презентацію відводиться не більше 10 хвилин. Крайці реферати можуть рекомендуватись, як матеріал для подальшої наукової роботи і виступів на студентських наукових конференціях, для участі в конкурсах .

Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Творча індивідуальність Оксани Забужко	2
2	Юрій Андрухович: тексти та контексти	2
3	Проза Євгенії Кононенко	2
4	Психологічний роман Володимира Лиса «Століття Якова»	2
5	Історичний роман Марії Матіос «Солодка Даруся»	2
6	Сергій Жадан як явище сучасної української культури	
7	Роман-технотрилер Макса Кідрука «Твердиня»	2
8-9	Знакові імена сучасної літератури	4
10	Сучасна поезія	2
Разом		20

Плани практичних занять

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Творча індивідуальність Оксани Забужко

Прочитати поезія; проза «Польові дослідження з українського сексу», «Казка про калинову сопілку», «Я, Мілена», «Музей покинутих секретів»

ПЛАН

1. Життєва та художня біографія О.Забужко.
2. Поезія О.Забужко: поетика, стиль.
3. Проза Оксани Забужко як феміністичний текст.
4. Травмована жінка («Польові дослідження з українського сексу»).
5. «Інакша» жінка («Казка про калинову сопілку»).
6. Роздвоєна жінка («Я, Мілена»).
7. Героїчна жінка («Музей покинутих секретів»).
8. Творчість О.Забужко в жанрі нон-фікшн.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготувати буктрейлер одного з творів Оксани Забужко.
2. Вивчити одну із поезій Оксани Забужко, письмово здійснити її художній аналіз.
3. Подивитися подкаст – Шалені авторки: Оксана Забужко: ще раз про дослідження українського сексу. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jSd8xIpHj-k>

ЛІТЕРАТУРА

1. Бетко І. Архепальний аналіз повісті Оксани Забужко «Я, Мілена». URL: <https://cejsh.icm.edu.pl/>
2. Борисюк І. Міф творення в поезії Оксани Забужко. *Мандрівець*. 2015. № 1. С. 57–61.
3. Гук О. За феміністичним каноном («Казка про калинову сопілку» О.Забужко). URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/fil_2009_2/016-21.pdf
4. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2005. 263 с.
5. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 548 с.
6. Жінка як текст: Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти / упоряд. Л.Таран. Київ, 2002. 208 с.
7. Карабльова О. Сексуальність як вияв самотності у прозі О.Забужко. *Слово і час*. 2003. №7. С.76-83.

8. Крупка М. Між родиною та державою: визвольна боротьба крізь призму жіночого досвіду (на матеріалі роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»). *Літературознавчі студії*. 2016. Вип. 47. С. 173-182.
9. Монахова Н. «Підпорядковане» в українському контексті. *Сучасність*. 2003. №4. С.124-142.
10. Новиков А. Роман Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»: основні теми і образи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»* : збірник наукових праць. Одеса, 2015. Вип. 19, том 2. С. 39–42.
11. Павлюк П. «Мене сестриця з світу згубила...»: фольклорна основа «Казки про калинову сопілку» О.Забужко. *Українська мова та література*. 2007. №.2-4. С.68-70.
12. Савченко О. Міфологічне прочитання «Казки про калинову сопілку» О.Забужко. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. №32. С. 33-39.
13. Тебешевська-Качак Т. Автобіографізм як принцип нарації та характеротворення у прозі О.Забужко. *Слово і час*. 2004. №2. С.39-47.
14. Шаф О. Лірика Оксани Забужко: альтернативна культурна версія. *Дивослово*. 2015. № 6. С. 47–51.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Юрій Андрухович: тексти та контексти

Прочитати поезія; проза «Рекреації»/ «Московіада»/ «Дванадцять обручів»/ «Коханці юстиції»/ «Радіо ніч»

ПЛАН

1. Життєва та творча матриця письменника.
2. Творчість Юрія Андруховича у ідейно-тематичному вимірі.
3. Поетичні пошуки.
4. Постмодерна стилістика повісті «Рекреації».
5. «Московіада» як художня проєкція реальності.
6. Формування літературного міфу в романі «Дванадцять обручів»
7. «Коханці юстиції» як квазідетектив.
8. Творчість Юрія Андруховича в жанрі нон-фікшн.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Вивчити одну із поезій Юрія Андруховича, здійснити її художній аналіз.
2. Підготувати буктрейлер одного з творів Юрія Андруховича.

3. Подивитися подкаст – Шалені авторки: Романтичний сексизм Юрія Андруховича. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QfmAam2nC3E>

ЛІТЕРАТУРА

1. Бетко І. Архетипальна постать блазня в українській постмодерній прозі (на прикладі творів Ю. Андруховича та ін.). *Слово і Час*. 2009. № 3. С. 54-63
2. Будін П. Кінець імперії: роман Ю.Андруховича «Московіада». URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11154>
3. Голобородько Я. Шоу де міфологем Юрія Андруховича. *Артеграунд. Український літературний істеблішмент*. Київ: Факт, 2006. С. 7-32.
4. Коцарев О. «Коханці юстиції»: антидетектив Юрія Андруховича. URL: https://texty.org.ua/articles/85819_Nova_knyzhka-85819/
5. Магдиш Р. Типологія образу мандрівника у романі «Дванадцять обручів». URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
6. Несисюк О. «Енеїда» І.Котляревського та «Рекреації» Ю.Андруховича як знакові твори української літератури. *Українська мова та література*. 2000. №42. С.1-2.
7. Поліщук Я. «Анатомія зла». *Гібридна топографія. Місяця й немісяця в сучасній українській літературі*. Чернівці : Книги – XXI, 2018. С.249-268.
8. Пухонська О. Літературний вимір пам'яті. Київ : Академвидав, 2018. С.130-144.
9. Севрук О. Урбаністичний простір у романах Ю.Андруховича. *Слово і час*. 2010. №3. С. 70-80.
10. Столяр М., Сінчук Я. Інтертекстуальний карнавальний дискурс роману «Рекреації» Ю.Андруховича. *Сіверянський літопис*. 2022. №2. С. 110-116.
11. Шептицька Т. Європейський дискурс творчості Ю.Андруховича. *Сучасність*. 2005. №9. С.128–134.
12. Чайковська В. «Московіада» Ю. Андруховича – не лише «Малий Апокаліпсис»... URL : <http://studentam.net.ua/content/view/8579/97/>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Проза Євгенії Кононенко

Прочитати: «Імітація»/«Зрада»/«Ностальгія»; оповідання (на вибір)

ПЛАН

1. Життєва та художня біографія Євгенії Кононенко.

2. Імітація духовної атмосфери доби у романі «Імітація».
3. Емансипаційна спрямованість повісті «Зрада».
4. «Ностальгія» у контексті ідейно-художніх шукань
5. Проблематика, психологічні мотивації, любовні лінії у новелах Євгенії Кононенко.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Законспектувати статтю Таранової А. «Детектив очима жінки».
2. Написати рецензію на один із романів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2003. 320с.
2. Башкирова О. Гендерні художні моделі сучасної української романістики. Київ, 2018. 352с.
3. Брайко О. Екзистенційні проблеми крізь призму детективного жанру (романи Євгенії Кононенко). *Слово і час*. 2003. № 2. С.48-57.
4. Зборовська Н. Феміністичний триптих Євгенії Кононенко в контексті загальноукраїнської проблематики. *Слово і час*. 2005. № 6. С.57-68.
5. Колісник Н. Своєрідність детективного сюжету у прозі Є. Кононенко. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Лінгвістика і літературознавство.*: Вип. XIV. Ніжин: «Аспект-Поліграф», 2007. С. 224-231.
6. Кононенко Є. Героїні та герої. Київ: Грані-Т, 2010. 200с.
7. Крупка М. Художні візії тоталітарного минулого у повісті Євгенії Кононенко «Ностальгія». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство*. Тернопіль: ТПНУ, 2014. Вип.39. С.108-112.
8. Крупка М. Інваріанти художнього простору сучасної жіночої прози (Євгенія Кононенко). *Житомирські літературознавчі студії*. Вип.7. Житомир : ЖДУ, 2013. С.270-282.
9. Крупка М. Конфлікт поколінь як сутнісна ознака посттоталітарного буття у малій прозі Євгенії Кононенко. *Наукові праці: Науково-методичний журнал*. Т.141. Вип.128. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. С.52-54.
10. Стріха М. Дзеркало доби імітацій. URL : <http://www.review.Kiev.ua/arcr.shtm?id=021>.
11. Таран Л. Вивільнення жертви. *Жіноча роль*. Київ: Основи, 2007. С.56-66.

12. Таранова А. Детектив очима жінки. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Лінгвістика і літературознавство*. Вип. XIV. Ніжин: «Аспект-Поліграф», 2007. С.231-239.
13. Тарасюк Г. Проза життя без імітацій. *Кур'єр Кривбасу*. 2005. № 184. С.235-240.
14. Уляненко О. Процес імітації. URL: [http:// www.review.kiev.ua](http://www.review.kiev.ua).
15. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр. Донецьк, 2011. 432с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Психологічний роман Володимира Лиса «Століття Якова»

Прочитати: «Століття Якова», «Соло для Соломії», «Країна гіркої ніжності», «Стара холера», «Діва Млинища», «Острів Сильвестра», «І прибуде суддя»

ПЛАН

1. Творчість Володимира Лиса: тексти та інтерпретації.
2. Художня своєрідність роману «Століття Якова».
 - історія написання і видання твору;
 - аналіз змістових компонентів твору;
 - аналіз змістової форми (світ людей, світ природи, світ речей, особливості хронотопу);
 - аналіз композиційної форми;
 - аналіз сюжетної форми;
 - аналіз власне мовної форми;
 - аналіз жанрової форми;
 - зразком якого літературного напрямку, течії є твір (обґрунтувати);
 - підсумок: особливості рецепції твору (оцінки критиків і літературознавців), загальний висновок про мистецьку вартість твору, які функції він виконує, місце твору в доробку митця та історико-літературному процесі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Написати рецензію на одну із нових книг письменника.
2. Подивитися серіал, знятий за романом «Століття Якова», та порівняти письменницьке та режисерське бачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. «Століття Якова» Володимира Лиса. URL: <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2010/11>.

2. Башкирова О. Літературна традиція як основа моделювання художнього світу в романістиці Володимира Лиса (на матеріалі твору «Соло для Соломії»). URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2016_3_2
3. Бородица С. Проза Володимира Лиса в сучасному українському літературному дискурсі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Літературознавство: зб. наук. праць.* Тернопіль: Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2015. Вип. 43. С. 62–70.
4. Володимир Лис: «Для мене література – це насамперед порухи людської душі». URL: <http://slovoprosvity.org/2013/01/31/>
5. Клименко Олександр. Дві рецензії на бестселер Володимира Лиса. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseleer-volodymyra-lysa/>
6. Михайлюта В. «Століття Якова» і проблема масової літератури в сучасному літпроцесі. *Образ : щорічний науковий збірник.* Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. Вип. 14. С. 59–67
7. Поліщук Я. Епос провінції. *Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі.* Чернівці : Книги – XXI, 2018. С.33–59.
8. Поліщук Я. Пан і бранець часу (про «Століття Якова» Володимира Лиса. *Ревізії пам'яті.* Луцьк : Твердиня, 2011. С. 87-96.
9. Пухонська О. *Літературний вимір пам'яті.* Київ : Академвидав, 2018. С. 222-227.
10. Стасик М. Фольклорна-етнографічні джерела роману В. Лиса «Століття Якова». *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : філологія.* 2017. Вип. 16. С. 60–65
11. Хом'як Т. Жінка на вістрі історії (за романом Володимира Лиса «Соло для Соломії»). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки.* 2014. № 1. С. 110-117.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Історичний роман Марії Матіос «Солодка Даруся»

Прочитати проза «Солодка Даруся», «Майже ніколи не навпаки», «Букова земля», «Мами»

ПЛАН

1. Творча постать Марії Матіос.
2. Інваріанти людських доль у романі «Солодка Даруся».
3. Людина і соціум: конфлікт/взаємодопомога.
4. «Солодка Даруся» як історичний твір.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготувати буктрейлер одного з творів Марії Матіос.
2. Підготувати систему запитань для інтерв'ю з письменницею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башкирова О. Гендерні художні моделі сучасної української романістики. Київ, 2018. 352с.
2. Борисенко Н. Особливості композиції роману «Солодка Даруся» М. Матіос. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Філологічні науки*. Миколаїв, 2014. Вип. 4.14. С. 30–35.
3. Ведмідь І. Три життєві уроки «Солодкої Дарусі» : спроба акцентувати деякі проблеми роману Марії Матіос. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 12-14.
4. Голобородько Я. Соціумний інтер'єр чи психологічний дизайн? (Художні дилеми Марії Матіос). *Слово і час*. 2008. № 12. С. 81-85.
5. Жила С., Лілік О. Художні світи Марії Матіос. Чернігів: Десна Поліграф, 2022. 196 с.
6. Крупка М. Жіноча візія тоталітаризму (на прикладі творів Марії Матіос та Людмили Таран). *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2012. Вип. 32. С. 146-152.
7. Крупка М. Жертва чи грішниця: жінка у художньому світі Марії Матіос (на матеріалі повісті «Майже ніколи не навпаки»). *Національна ідентичність в мові і культурі: матеріали конференції*. Київ, 2019. С.148-154.
8. Крупка М. Художнє конструювання родової історії в романі Марії Матіос «Букова земля». *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологічна*. № 50. Т.2. Одеса, 2021. С.19-23.
9. Повар М. Табу: заборонені теми в романі «Солодка Даруся» Марії Матіос. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2021. №18. С.62-66.
10. Сипливець С. «Історія, яка ніколи не припиняє їхати колесами по людях...» : до вивчення твору Марії Матіос «Солодка Даруся». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. № 3. С. 12-14.
11. Харчук Р. Марія Матіос: між традицією і стилізацією. *Сучасна українська проза: Постмодерний період*: Навч. посібник. Київ, 2008. С.68-73.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Сергій Жадан як явище сучасної української культури

Прочитати : поезії; «Месопотамія» / «Інтернат»

ПЛАН

1. Творчість Сергія Жадана у контексті української літератури 1990 – 2000-х років.
2. Поетична спадщина письменника.
3. Прозові твори: тематичний, ідейний та образні площини.
4. Роман-міф «Месопотамія».
5. Осмислення війни у романі «Інтернат».

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Вивчити одну із найновіших поезій та здійснити її художній аналіз.
2. Підготувати буктрейлер одного з творів Сергія Жадана.
3. Подивитися подкаст – Шалені авторки: Сергій Жадан: великий червоний цитатник. URL: https://www.youtube.com/watch?v=g9wg6-u_S9U

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадін Є. Ворожіння на слові. Про поезію Сергія Жадана. *Березиль*. 2011. № 9-10. С. 34–39.
2. Белей Л. Химерний соцреалізм Сергія Жадана. URL: <http://artvertep.com/print?cont=12491>
3. Біла А. Від ломки до ломки (лірика Сергія Жадана). *Слово і час*. 2002. №1. С.35-48.
4. Бойчук Б. Земний кінематограф Сергія Жадана. *Кур'єр Кривбасу*. 2004. №170. С.135-138.
5. Голобородько Я. Саундтреки свідомості. Стиль Сергія Жадана. *Український літературний істеблішмент*. Київ: Факт, 2006. С. 61-78.
6. Гундорова Т. Ворошиловград і порожнеча. URL: <http://litakcent.com/2011/02/08/voroshylvhrad-i-porozhnecha/>
7. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 544 с.
8. Дзюба І. Чорний романтик Сергій Жадан. Київ : Либідь, 2017. 112с.
9. Коцарев О. Безнадійні віра і любов Сергія Жадана. URL: <http://litakcent.com/2011/04/08/beznadijni-vira-i-ljubov-serhija-zhadana/>
10. Коцарев О. Хохма і бомба про доброту від Сергія Жадана. *Книжник-review*. 2004. № 20. С. 26–27.

11. Кулій М. Сергій Жадан. Сучасне і майбутнє української літератури. URL: <http://yambus.com.ua/sergij-zhadan-suchasne-i-majbutnye-ukraïnskoï-literaturi/>
12. Матіяш Б. Проза поета, або Майже нотатки на полях. *Канітал*. Харків: Фоліо, 2006. С.784-788.
13. 11.Онiкiєнко I. Полiдискурсивнiсть роману Сергiя Жадана «Iнтернат». *Фiлологiчнi студiї: Науковi збiрники Криворiзького державного педагогiчного унiверситету*. 2019. Вип. 19. С. 77–90.
14. 12.Полiщук Я. Перехiд через долину смертi. *Гiбридна топографiя. Мiсця й не-мiсця в сучаснiй українськiй лiтературi*. Чернiвцi : Книги – XXI, 2018. С.161-186.
15. Семкiв Р. Жадан вам не Бажан. *Пригоди українськiй лiтератури (вiд романтизму до постмодернiзму)*. Киiв : Темпора, 2023. С.660-668.
16. Сухенко I. Подолання безвиходi в романi Сергiя Жадана «Iнтернат». *Leport*. 2017. URL: <http://www.leport.com.ua/podolannya-bezvyhodi-v-romani-sergiya-zhadana-internet/>
17. Улюра Г. Виросте – всiх порве. Сергiй Жадан про вiйну на сходi України. *Писати вiйну*. Киiв : Темпора, 2023. С.85-108.
18. Юрчук О. Мiфологiзацiя радянського минулого в українськомu сучасномu повсякденнi (за романом «Депеш Мод» С. Жадана). *Актуальнi проблеми слов'янськiй фiлологiї. Серiя: Лiнгвiстика i лiтературознавство: мiжвуз. зб. наук. ст.* Бердянськ, 2012. XXVI (Ч. 2). С. 201–209.
19. Якимчук Л. Сергiй Жадан у дорозi на Донбас. *Культура i життя*. 2015. № 5. С. 17–18

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Роман-технотрилер Макса Кiдрука «Твердиня»

Прочитати: проза «Мексиканськi хронiки», «Навiженi в Мексицi», «Твердиня», «Бот», «Де немає Бога», «Не озирайся i мовчи», «Колонiя»

ПЛАН

1. Бiографiчнi вiдомостi про письменника.
2. Жанр травелогу («Мексиканськi хронiки», «Навiженi в Мексицi», «Любов i пiраньi»).
3. Художня своєрiднiсть роману-технотрилера «Твердиня».
 - iсторiя написання i видання твору;
 - аналiз змiстових компонентiв твору;
 - аналiз змiстової форми (свiт людей, свiт природи, свiт речей, особливостi хронотопу);
 - аналiз композицiйної форми;

- аналіз сюжетної форми;
 - аналіз власне мовної форми;
 - аналіз жанрової форми;
 - зразком якого літературного напрямку, течії є твір (обґрунтувати);
 - підсумок: особливості рецепції твору (оцінки критиків і літературознавців), загальний висновок про мистецьку вартість твору, які функції він виконує, місце твору в доробку митця та історико-літературному процесі.
3. «Не озирайся і мовчи» як психотрилер.
 4. «Нові темні часи» як тематичний горизонт роману «Колонія»

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Законспектувати і знати літературознавчі терміни: пригодницький роман, технотрилер, психотрилер, травелог.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Т.С. Індивідуальний стиль Макса Кідрука. *Молодий вчений*. 2013. № 2. С. 54 – 57.
2. Гребенюк Т. Подія в художній системі сучасної української прози. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 424с.
3. Задніпряна Ю. «Не озирайся і мовчи»: «кінговість» і самобутність Кідрука. URL: <http://archive.chytomo.com/issued/ne-ozirajsya-i-movchi-kingovist-i-samobutnist-kidruka>
4. Констанкевич І. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник. Луцьк, 2012. 328с.
5. Назарівський Т. Думки про книгу Максима Кідрука «Бот». URL: <http://gak.com.ua/creatives/1/35866>.
6. Пасько І. Жанрово-стильова специфіка технотрилерів Макса Кідрука. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*. 2016. № 264. С. 86 – 91.
7. Санченко А. Васко Нуньєс де Кідрук та його «Мексиканські хроніки» URL: <http://sumno.com/literature-review/vasko-nunjes-de-kidruk>.
8. Славінська І. «Не озирайся і мовчи» – роман про паралельний світ і боулінг. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/rankova-hvylya/ne-ozyraysya-i-movchy-roman-pro-paralelnyy-svit-i-buling>
9. Скорина Л. Мистецтво складати пазли. Черкаси, 2012. С.167– 172.
10. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр : мова / Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. 432 с

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8-9

Знакові імена сучасної літератури

Прочитати:

Софія Андрухович, проза «Сьомга», «Старі люди», «Фелікс Австрія», «Амадока», «Катанахе»

Таня Малярчук, проза «Біографія випадкового чуда»/ «Забуття»

Наталка Сняданко, проза «Колекція пристрастей, або Пригоди молодої українки»/ «Гербарій коханців» / «Фрау Мюллер не налаштована платити більше»

Наталія Гурницька, проза «Мелодія кави у тональності кардамону»

Наталка Доляк, проза «Заплакана Європа»

Олена Захарченко, проза «Вертеп»

Міла Іванцова, проза (на вибір)

Ірена Карпа, проза (на вибір)

Тетяна Белімова, проза (на вибір)

Тамара Горіха Зерня «Доця»

Люко Дашвар «Село не люди»/ «Спадок» / «Ініціація»/ «Мати все»

Гаська Шиян «За спиною»;

Олександр Ірванець «Рівне/Ровно»

Василь Шкляр «Чорний ворон»/ «Маруся» / «Троща»

Любка Дереш «Культ»/ «Намір»

Павлюк Ілларіон «Я бачу вас цікавить тьма»

Валерій Маркус «Сліди на дорозі»

Віталій Запека «Цуцик»

Андрій Любка «Твій погляд, Чіо-чіо сан»

Артем Чех «Точка нуль»

Юрій Винничук «Танго смерті»

Андрій Кокотюха «Червоний»/ «Гаємне джерело»

ПЛАН

1. Софія Андрухович у сучасному літературному просторі.
2. Творчі шукання Тані Малярчук.
3. Сексуальність як вияв свободи у прозі Наталка Сняданко.
4. Любовний роман Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону»: класика жанру.
5. Заробітчанка як актуальна героїня сучасної літератури (Наталка Доляк «Заплакана Європа»).
6. «Вертеп» Олени Захарченко – жіночий погляд на революційні події сьогодення.
7. Художній світ Міли Іванцової.
8. Епітажні персонажі Ірени Карпи.
9. Гендерні стратегії Тетяни Белімової.

10. Жіноча версія війни (Тамара Горіха Зерня «Доця», «За спиною» Г.Шиян).
11. Мелодраматичний світ Люка Дашвар.
12. Образ міста у антиутопії Олександра Ірванця.
13. Міф національної історії у творах Василя Шкляра.
14. Психологічні експерименти Любка Дереша.
15. Павлюк Ілларіон «Я бачу вас цікавить тьма»: секрет читацького успіху.
16. Комбатська проза (Віталій Запека, Артем Чех, Валерій Маркус).
17. Герой та епоха у романі Андрія Любки «Твій погляд, Чіо-чіо сан».
18. Міф Львова у романі Юрія Винничука «Танго смерті»
19. Жанр детективу у творчості Андрія Кокотюхи.
20. Мій вибір (ваш улюблений твір сучасної прози).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- Запропонувати власну персоналію українського письменника і підготувати про неї повідомлення.
- Написати рецензію на один із прочитаних творів.
- Підготувати буктрейлер одного з творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. За лаштунками імперії. Есеї про українсько-російські культурні відносини. Київ : Віхола, 2021. 360 с.
2. Антипович Т. Софія Андрухович: «Сьомга» витягає назовні людські комплекси. *Книжник review*. 2007. №13-14. С.32-33.
3. Балдинюк В. М'ясо і дзеркало. *Книжник review*. 2007. №13-14. С.29
4. Башкирова О. Гендерні художні моделі сучасної української романістики. К, 2018. 352 с.
5. Бондар-Терещенко І. Акваріумне рибальство. *Книжник review*. 2007. №13-14. С.30-31.
6. Бондар-Терещенко І. Текст 1990-х: герої та персонажі. Тернопіль: Джура, 2003. 208с.
7. Бреславська О. Вибір є завжди. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/11/141112_book_20_14_reader_review_belimova
8. Герасименко Н. Словами очевидців: література від Євромайдану до війни. Тернопіль: Джура, 2019. 128 с.
9. Герасименко Н. Сучасна воєнна проза жанрово-стильова типологія. *Слово і Час*. 2023. №3 (729). С. 35-49.
10. Головченко Н. Жанрово-стильові модифікації сучасної української документальної літератури. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції: зб. наук. пр.* 2020. № 15. С. 26–35.

11. Гребенюк Т. Наратив однієї втечі: просторові чинники занурення у світ роману Гаськи Шиян «За спиною». *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2019. № 1. С. 5-10.
12. Грудка О. Тамара Горіха Зерня «Доця». *Критика*, 2021. №3-4. С.4.
13. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 548с.
14. Гурдуз А. Міфопоетика «жіночого» містичного любовного роману першого десятиліття ХХІ століття в Україні. *Науковий вісник Миколаївського державного університету. Серія: Філологічні науки*. 2014. Вип. 4.13. С. 61–68
15. Зануда А. Белімова : вільного світу як не було, так і немає досі. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/12/141201_book_2014_interview_belimova_az
16. Констанкевич І., Сірук В. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник. Луцьк, 2012. 328 с.
17. Крупка М. «Дівчина зі Сходу»: типи жінок у романі Ірени Карпи «Добрі новини з Аральського моря». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія: науковий збірник*. Вип. 54. Одеса : Гельветика, 2022. С. 156-159.
18. Крупка М. Приватні виміри мілітарної історії у романі Тетяни Белімової «Вільний світ». *Мандрівець*. 2016. №4. С.42-47.
19. Крупка М. «Я» та «Інший»: простір інтимності в романі Софії Андрухович «Сьомга». *Слово і час*. 2008. №8. С.40-47.
20. Крупка М. Художні версії любовних драм у сучасному прозовому дискурсі (романи О. Забужко, І. Карпи, С. Пиркало). *Слово і час*. 2007. № 7. С. 73-79.
21. Крупка М. Романс як формульна література (на прикладі роману Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону»). *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутнього педагога ХХІ століття» (м. Рівне, 12 травня 2023 р.)*. Рівне, 2023. С.84-89.
22. Левченко Г. Мармулядовий апокаліпсис або терапія постмодерном у романі Софії Андрухович «Фелікс Австрія». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. С.145-152.
23. Матусяк А. Вийти з мовчання. Деколоніальні змагання української культури та літератури ХХІ століття з посттоталітарною травмою / Пер. з пол. А. Бондар. Львів: ЛА «Піраміда», 2020. 308 с.

24. Монолатій І. Від Донецька до Перемишля. Як сучасна література «пам'ятає» українські міста. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. 255с.
25. Перехресні стежки українського маскулінного дискурсу : Культура й література XIX-XXI століть / за ред. А. Матусяк. Київ : Laurus, 2014. 368 с.
26. Поліщук Я. «Не всі мертві поховані». Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі. Чернівці : Книги – XXI, 2018. – С.141-160.
27. Поліщук Я. Роман про примарність щастя. (Софія Андрухович. «Фелікс Австрія») URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/pomi/02/pomi20161>.
28. Присівок Д. Топос війни у сучасній українській комбатантській прозі. *Література та культура Полісся. Серія «Філологічні науки»*. 2022. Том 106. № 20. С. 32-41.
29. Пухонська О. Літературний вимір пам'яті. Київ : Академвидав, 2018. С. 222-227.
30. Пухонська О. Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі. Брустури : Дискурсус, 2022. 288 с.
31. Романенко О. Львівська цивілізація у романі Юрія Винничука «Танго смерті». *Науковий вісник Миколаївського національного університету. Філологічні науки (літературознавство): збірник наукових праць*. 2015. №1.С.143–147
32. Рябченко М. Комбатантська проза в сучасній українській літературі: жанрові та художні особливості. *Слово і Час*. 2019. №6. С.62 – 73.
33. Санченко А. Роман «Вільний світ» : все пізнається в порівнянні. URL: <http://www.chytomo.com/issued/vse-piznayetsya-v-porivnyanni>
34. Таран Л. Жіноча роль. Київ: «Основи», 2007. 128 с.
35. Улюра Г. «Доця» : Коли жінка убиває. URL: https://lb.ua/culture/2019/10/03/438650_dotsya_koli_zhinka_ubivaie.
36. Улюра Г. Писати війну. Київ : Темпора, 2023. 320 с.
37. Харчук Р. Тетяна Белімова і родові гріхи української літератури. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/10/31/172142.html>
38. Харчук Р. Паперова душа літературного персонажа як знак реальності (Гаська Шиян «За спиною»). URL: <https://zbruc.eu/node/90302>
39. Шелюх О. Особливості сучасної літератури про російсько-українську війну. *Publishing House «Baltija Publishing*. 2023. с. 812-817.
40. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр : мова. Донецьк : ЛАНДОН–XXI, 2011. 432 с

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Сучасна поезія

Прочитати: Олег Лишега, Наталка Білоцерківець, Віктор Неборак, Василь Герасим'юк, Ігор Римарук, Любов Голота, Людмила Таран, Петро Мідянка, Іван Малкович, Оксана Забужко, Юрій Андрухович, Кость Москалець, Павло Вольвач, Володимир Цибулько, Галина Петросаняк, Анна Середа, Сергій Жадан, Галина Крук, Олег Короташ, Мар'яна Савка, Маріанна Кіяновська, Оксана Луцишина, Андрій Бондар, Остап Сливинський, Ніна Кур'ята, Дмитро Лазуткін, В'ячеслав Гук, Олег Коцарев, Богдана Матіяш, Павло Коробчук, Богдан-Олег Горобчук, Олег Коцарев, Іздрик, Ірина Шувалова, Андрій Любка, Лесь Белей, Катерина Бабкіна, Михайло Жаржайло Катерина Калитко, Мирослав Лаюк, Борис Гуменюк або самостійно дібрати авторів та їх поетичні тексти

ПЛАН

1. Місце поезії в літературі сьогодення.
2. Нова поетична мова.
3. Ліричний суб'єкт: форми конструювання та репрезентації.
4. Особливості поетичної творчості (автор на вибір).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготувати відеопрезентацію за темою «Поезія (автор на вибір)».
2. Вивчити напам'ять поезію (автор на вибір)

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова Н. Український поетичний авангард кінця ХХ століття. *Дивослово*. 2003. №6. С.2-10.
2. Бабак Г. Декілька слів про магнітне поле сучасної поезії. URL: <https://kharkiv-nspu.org.ua/archives/2942>
3. Баблюк З. «Точка нуль» Чеха: книжка, що розвертає обличчям до нас самих. URL: <https://chytomo.com/tochka-nul-chekha-knyzhka-shcho-rozvertaieoblychchiam-do-nas-samykh/>
4. Бондар-Терещенко І. Текст 1990-х: герої та персонажі. Тернопіль: Джура, 2003. 208с.
5. Війна, любов, надія. Сучасна українська поезія. URL: <https://elle.ua/ludi/interview/cuchasna-ukrainska-poeziya-viyna-lyubov-nadiya/>
6. Галич У. «Не вмер молодим? То живи молодим»: меланхолійна екзистенція Юрія Іздрика. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/ne-ymer-molodym-zhyvymolodym-melanholiyna-ekzystenciya-yuriya-izdryka>

7. Дудник В. Неповторна моя, калинова: сучасна українська поезія та проза, від якої перехоплює подих. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/nepovtorna-moya-kalynova-sucasna-ukrayinska-poeziya-ta-proza-vid-yakoyi-perexoplyuye-podyh>
8. Кравченко А. Сім смертних гріхів української поезії: сучасні українські поети про міти й реальність. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/suchasna-ukrajinska-poeziya-300635/>
9. Кошарська Т. Прояви романтичного та сексуального в сучасній українській поезії. *Сучасність*. 2000. №2. С.15-18.
10. Кузьма О. Актуальні проблеми сучасної української літератури. Ужгород, 2023. 60 с.
11. Літературна дефіляда. Сучасна українська критика про сучасну українську літературу. Київ: Темпора, 2012. 544 с.
12. Лебединцева Н. Проблема кохання як творчої спроможності в українській поезії 90-х рр. ХХ ст. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Вип.33. Ч.1. Львів, 2004. С.83-88.
13. Лебединцева Н. Самотність як домінанта поетичного дискурсу 90-х рр. *Українська мова та література в середніх школах, ліцеях, гімназіях та колегіумах*. 2002. №6. С.66-70.
14. Лебединцева Н. Тіло як генераційний маркер в українській поезії другої половини ХХ – початку ХХІ сторіччя. *Постколоніалізм. Генерації. Культура*. Київ : Лаурис, 2016. С. 280–293.
15. Пастух Т. Поезія в час війни. URL:<https://zbruc.eu/node/112646> 11.
16. Пастух Б. Про дві лінії розвитку сучасної української лірики. *Слово і Час*. 2015. № 3. С. 70–76.
17. Пухонська О. Сучасна поезія як об'єкт інтертекстуальності. URL: <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/download/16/11/50>
18. Русова С. Постмодернізм у сучасній поезії. *Слово і час*. 2002. №6. С.17-23.
19. Урись Т. Мотив як маркер модусу національної ідентичності в сучасній українській поезії *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Випуск 2 (36). 2016. С. 253-256.
20. Чиркова Ю. Поезія – це кутюр літератури: поет і військовий Дмитро Лазуткін про те, як різна література реагує на війну. URL: <https://suspilne.media/culture/704798-poezia-ce-kutur-literaturi-poet-i-vijskovij-dmitro-lazutkin-pro-te-ak-rizna-literatura-reague-na-vijnu/>

IV. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає засвоєння теоретичних знань, набуття навичок та вмій і формування професійних компетентностей з навчальної дисципліни у позааудиторний час. Така форма навчання включає самостійне опрацювання студентом навчально-методичної та науково-монографічної літератури, підготовку до аудиторних занять, виконання індивідуальних письмових завдань, вивчення поезії напам'ять.

У процесі самопідготовки найважливіші положення слід законспектувати. Варто занотувати термінологічні пояснення. Записи в конспекті слід вести чітко і розбірливо, допускається скорочення слів, виділення найважливіших положень. Можна скласти розгорнутий план, або зробити тези свого виступу. Слід виявити не лише знання проблеми, але й показати свою загальну ерудицію, обізнаність з сучасними літературознавчими виданнями, знання художніх текстів. Відповідь повинна бути чіткою, логічно послідовною та обґрунтованою. Практикується рецензування виступу студента, що також оцінюється.

Якщо при вивченні курсу виникнуть будь-які питання, студенти можуть звертатись за консультацією до свого викладача, або будь-кого з членів кафедри.

У процесі самостійної роботи студент опрацьовує лекційний матеріал і конспектує навчальну літературу. Контроль виконання цієї роботи здійснюється під час усного експрес-опитування, виконання контрольних робіт та тематичних тестів на практичних заняттях, а також під час заліку. У разі пропуску лекційно-практичних занять, незалежно від причини, студент виконує індивідуальне самостійне завдання.

Формами організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни є:

- читання та конспектування у читацький щоденник художніх творів;
- опрацювання лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- виконання самостійних письмових та творчих завдань;
- вивчення поезії напам'ять;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до поточного контролю знань;
- підготовка та захист наукових проєктів.

Тематика та види самостійної роботи

№п\п	Назва теми	Кількість годин
1	Феномен постмодернізму: контури й орієнтири - Опрацювати один із розділів монографії (Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 548с.)	14
2	Основні тенденції розвитку сучасної української літератури - Підготувати повідомлення на тему: «Особливості розвитку і функціонування масової літератури у вітчизняній культурі»	12
3	Генераційна структура актуального письменства - Підготувати медіапрезентацію життєвого і творчого шляху однієї із представниць наймолодшого покоління сучасних письменниць	10
4	Знакові імена - Підготувати реферат про творчість одного зі сучасних письменників з текстуальним аналізом та максимально повним списком літератури	8
5	Світоглядно-естетичні засади поезії - Вивчити напам'ять вірші сучасних українських поетів (на вибір)	12
6	Жанрова матриця сучасної прози - Підготувати повідомлення на тему: «Жанр детективу у творчості Євгенії Кононенко»	10
7	Особливості розвитку драматургії - Написати рецензію на виставу за твором сучасного драматурга	14
Разом		80

Тематика наукових проєктів

1. Герой-ескапіст у сучасній літературі.
2. Любов у історичному інтер'єрі (Наталія Гурницька повість «Мелодія кави у тональності кардамону»)
3. «Я бачу вас цікавить тьма» Павлюка Ілларіона як бестселер.
4. Гендерна проблематика роману Євгенії Кононенко «Зрада».
5. Мелодраматичний конфлікт як основа масової літератури (на прикладі творів Люко Дашвар)
6. Особливості художності детективного трилеру Леоніда Кононовича «Феміністка».
7. Національна трагедія у романі Марії Матіос «Солодка Даруся».
8. Проблема екзистенційного бунту в творах Любові Пономаренко.
9. Художні особливості роману Євгенії Кононенко «Імітація».
10. Гендерна проблематика романів Ірен Роздобудько.
11. Специфіка карнавалу в романі Юрія Андруховича «Перверзія».
12. Тема генетичної пам'яті у романі Оксани Забужко
13. Тема голодомору в сучасній жіночій прозі.
14. Трансформація жіночих образів у прозі Наталки Сняданко.
15. Гендерна своєрідність романів Володимира Лиса.
16. Гендерні ознаки поетичної картини світу Івана Малковича.
17. Прозова творчість Тетяни Малярчук: у хаосі жіночого буття.
18. Психологічні колізії у творі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки...»
19. Образ творчої особистості в новелістиці Євгенії Кононенко.
20. Художні особливості роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів».
21. Типологія сучасного українського детективу у творчості Андрія Кокотюхи та Євгенії Кононенко: жіноча та чоловіча версії.
22. Своєрідність постмодерного героя-гравця Юрія Андруховича (на матеріалі романів «Московіада», «Рекреації», «Перверзія»).
23. Еклектика мотиву подорожі-мандрівки у сучасній прозі: жіноча та чоловіча версії.
24. Гендерна проблематика роману «Польові дослідження з українського сексу» Оксани Забужко.
25. Жіноча історія про Каїна у повісті Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку».
26. Художня модель національного патріархального світу у повісті Вячеслава Медвіда «Льох».
27. Конфлікт «митець – сучасний світ» у новелістиці Людмили Таран.
28. Проблема відчуження людини та її постмодерна інтерпретація у збірці «Сестро, сестро» Оксани Забужко.

29. Проблема гріха і покарання в романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки».
30. Особливості художнього відтворення психології сучасниці у прозі Лариси Денисенко.
31. Екзистенційні вектори в жіночій прозі Ніли Зборовської (на матеріалі роману «Українська реконкіста»).
32. Проблема «розщепленої» особистості в сучасних текстах (на матеріалі повісті Оксани Забужко «Я, Мілена»).
33. Специфіка тоталітарної психології в романах Євгенії Кононенко.
34. Проблема національної пам'яті у романах Оксани Забужко.
35. Тема війни в сучасній прозі: жіноча та чоловіча версії.
36. Поетизація світу мистецтва у ліриці Оксани Забужко.
37. Художнє відтворення дитячої психології повісті Зірки Мензатюк «Як я руйнувала імперію»
38. Проза Ірен Роздобудько: тематика, проблематика, риси стилю.
39. Художня своєрідність роману Софії Андрухович «Фелікс. Австрія».
40. Міфологізація національної історії в романі Василя Шкляра «Маруся».
41. Художня презентація подій Євромайдану і російсько-української війни у в сучасній прозі: жіноча та чоловіча версії.
42. Поетичний вимір сьогодення.
43. Місто у сучасному просторі літератури.
44. Дискурс хвороби у поетичному та прозовому тексті.
45. Моя тема.

Список запропонованих тем не є вичерпним, за умови попереднього усного узгодження із викладачем студенти можуть пропонувати власні теми в рамках проблематики курсу.

V. ДІАГНОСТИКА ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Засоби діагностики успішності навчання: система запитань за змістом лекційного курсу, сформульована у планах практичних занять; колоквиуми за визначеними темами і прочитаними текстами; усне опитування обов'язкових для декламування напам'ять поетичних текстів; методичне забезпечення домашніх самостійних завдань; підсумкові тестові завдання за змістовими модулями; методичне забезпечення аудиторних підсумкових контрольних робіт; методичне забезпечення виконання домашніх контрольних робіт; залікова програма; завдання для практичних занять та самостійної роботи, варіанти тестів, варіанти завдань для модульних робіт, індивідуальні завдання, перелік питань для колоквиуму.

Упродовж викладання курсу передбачаються: поточний контроль, модульний (проміжний) контроль, семестровий (підсумковий) контроль.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях у формі опитування (індивідуального, фронтального), тестування (усного, письмового), перевірки засвоєння першоджерел, наукової літератури, завдань до практичних занять. При поточному контролі оцінці підлягають: системність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань.

Проміжний контроль передбачає написання письмової модульної роботи. При виставленні балів за модульний контроль оцінці підлягають: рівень теоретичних і практичних знань з відповідних тем, опрацювання текстуального матеріалу, підготовка конспектів.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку в обсязі усього матеріалу, який передбачений навчальною програмою дисципліни. Залік зараховується у тому випадку, коли студент набрав мінімум 60 балів. Семестровий контроль проводиться в усній формі, під час якого враховуються знання студентами питань курсу, джерел і наукової літератури, ключових теоретичних понять, повнота відповіді, розуміння матеріалу, аргументованість відповіді, підтвердження теоретичних положень літературними фактами, вміння й навички аналізу творів.

Семестрова оцінка включає в себе оцінювання таких видів роботи:

- Робота на практичному занятті:

Повна відповідь – 5 балів;

Доповнення або рецензування відповіді – 1 бал;

Виразне читання поезії напам'ять – 1 бал;

Самостійне письмове завдання – 3 бали.

- Індивідуальне науково-дослідне завдання – 15 балів.

- Підсумкова контрольна робота – 20 балів.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку в обсязі усього матеріалу, який передбачений навчальною програмою дисципліни. Залік зараховується у тому випадку, коли студент набрав мінімум 60 балів. Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у формі виконання завдань, перелік яких відповідає навчальній програмі. Семестровий контроль проводиться в усній формі, під час якого враховуються знання студентами питань курсу, джерел і наукової літератури, ключових теоретичних понять, повнота відповіді, розуміння матеріалу, аргументованість відповіді, підтвердження теоретичних положень літературними фактами, вміння й навички аналізу творів.

Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, яка використовується у виші, з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Шкала оцінювання академічних успіхів студента – 100-бальна.

Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота								
							СУМА	
							Підсумкова контрольна робота	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
10	10	10	20	10	10	10	20	
							100	

Тестові завдання

1. Аделя, Стефанія, доктор Ангер – це персонажі роману
 А «Фелікс Австрія» Софії Андрухович;
 Б «Клавка» Марини Гримич;
 В «Букова земля» Марії Матіос;
 Г «Доця» Тамари Горіха Зерня.

2. Хто із сучасних письменників послуговується прийомом «потоків свідомості»?

- А. Ю. Винничук;
 Б. Ю. Андрухович;
 В. Є. Пашковський;
 Г. І. Карпа.

3. Серед філософських досліджень Оксани Забужко є дослідження, що присвячене:

- А. Лесі Українці;
 Б. В. Винниченку;
 В. Г. Тютюннику;
 Г. О. Кобилянській.

4. Укажіть риси естетики «Бу-Ба-Бу»:

- А. естетика виживання (відчуття особистої свободи в умовах несвободи);
 Б. епатаж;
 В. використання засобів комічного;
 Г. конфлікт реальності та мрії.

5. В якому місті відбувається Свято («Рекреації» Юрія Андруховича)?

- А. Чорнобилі;
 Б. Чернівцях;
 В. Тернополі;
 Г. Чортополі.

6. Укажіть прикмету постмодернізму:

- А. формалізм;
 Б. іронічність;
 В. ідеологічність;
 Г. романтизм.

7. Хто із сучасних українських прозаїків є за фахом інженером-енергетиком, активним мандрівником і розробником жанру технотрилера?

- А Ю. Винничук;
- Б А. Любка;
- В М. Кідрук;
- Г Т. Прохасько

8. Які з цих творів належать Юрію Андруховичу:

- А. «Безодня»;
- Б. «Дванадцять обручів»;
- В. «Листи в Україну»;
- Г. «Кленові листки».

9. Твір Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» за жанром:

- А. поема;
- Б. повість;
- В. роман;
- Г. новела.

10. Хто є автором поетичної збірки «Любись!..»:

- А. Юрій Андрухович;
- Б. Олександр Ірванець;
- В. Оксана Забужко;
- Г. Мар'яна Савка.

11. Метафоричний образ «блязня» присутній у творах:

- А. Ю. Андруховича;
- Б. В. Неборака;
- В. Г. Прохаська;
- Г. С. Жадана.

12. Центральна філософська проблема «Бог – Всесвіт Людина»:

- А. Люко Дашвар;
- Б. Тараса Прохаська;
- В. Оксани Забужко;
- Г. Ірени Карпи.

13. Хто з цих письменників належав до групи «Бу-Ба-Бу»:

- А. Семен Либонь, Віктор Недоступ, Володимир Жовнорук;
- Б. Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак;
- В. Іван Андрусак, Степан Процюк, Марія Матіос;
- Г. Катерина Кобченко, Галина Крук, Олександр Ірванець.

14. Збірки поезій «Дирегент останньої свічки» належать:

- А. Оксані Забужко;
- Б. Віктору Небораку;
- В. Любові Пономаренко;
- Г. Людмилі Таран.

15. Патріархом постмодернізму називають:

- А. Тарас Прохаська;
- Б. Юрія Андруховича;
- В. Євгена Пашковського;
- Г. Сергія Жадана.

16. Хто вперше здійснив порівняльне дослідження естетичних позицій українських шістдесятників та поетів Нью-Йорської групи:

- А. Т. Гундорова;
- Б. С. Павличко;
- В. Н. Зборовська;
- Г. О. Пухонська.

17. Поети Юрія Андруховича прибувають на Свято ...

- А. Воскресаючої України;
- Б. Воскресаючої Душі;
- В. Воскресаючого Духа;
- Г. Воскресаючого Карнавалу.

18. Драматургічна книга Сергія Жадана:

- А. «Вогнепальні й ножові»;
- Б. «Хлібне перемир'я»;
- В. «Депеш Мод»;
- Г. «Гімн демократичної молоді».

19. Термін «підлітково-дитяча літературна альтернатива»:

- А. Л. Тарнашинської;
- Б. Р. Харчук;
- В. Я. Голобородька;
- Г. Т. Гундорової.

20. Рекреації в романі Юрія Андруховича це – ...

- А. народні карнавальні дійства;
- Б. відновлення карнавалу;
- В. відродження українського духу;
- Г. свято.

21. Події у творі Василя Шкляра «Чорний Ворон» охоплюють...

- А. 20-ті роки XIX ст.;
- Б. 20-ті роки XX ст.;
- В. 10-20 ті роки XX ст.;
- Г. 20-30-ті роки XX ст.

20. Автор есеїстичної збірки «Диявол ховається в сирі»:

- А. О. Забужко;
- Б. Ю. Андрухович;
- В. К. Москалець;
- Г. І. Андрусяк.

22. Автор есеїстичної збірки «Хроніки від Фортінбраса»:

- А. Ю. Андрухович;
- Б. О. Забужко;
- В. С. Процюк;
- Г. К. Москалець.

23. Дося Апілат – це... (Василь Шкляр «Чорний Ворон»)

- А. молода чекістка;
- Б. цілителька-ворожка;
- В. козачка;
- Г. сільська дівчина.

24. Літературне угруповання «Червона фіра» заснував:

- А. І. Андрусяк;
- Б. С. Процюк;
- В. А. Дністровий;
- Г. С. Жадан.

25. Де зустрів Яків Мех Оленку (В. Лис «Століття Якова»)?

- А. біля церкви, вона просила гроші в людей;
- Б. біля городу, вона рвала мак;
- В. у своєї доньки Ольки;
- Г. біля хати, вона збирала польові квіти.

26. «Літо Мілени», «Старі люди», «Жінки їхніх чоловіків», «Сьомга», «Амадока» – книжки:

- А. Т. Малярчук;
- Б. І. Карпи;
- В. М. Кіяновської;
- С. С. Андрухович.

27. Визначення «роман жажів» дає Юрій Андрухович твору:

- А. «Тасмниця»;
- Б «Перверзія»;
- В. «Московіада»;
- Г. «Дванадцять обручів».

28. Провідний концепт прози Сергія Жадана:

- А. біль;
- Б. бездомність;
- В. ностальгія;
- Г. віра.

29. У фіналі до Якова Меха приїздить (В.Лис «Століття Якова»):

- А. Оленка;
- Б. Уляна;
- В. Артем;
- Г. давній друг.

30. Спочатку (Оксана Забужко «Я, Мілена») Мілена працювала ...

- А. у службі новин;
- Б. у пізнавальній телепередачі;
- В. у літературному віснику;
- Г. у спортивній програмі.

31. Автор твору «Любіть Оклахому...»:

- А. В. Махно;
- Б. О. Ірванець;
- В. В. Цибулько;
- Г. А. Кокотюха.

32. Нова авторська програма Мілени призначена для... (Оксана Забужко «Я, Мілена»)

- А. покинутих чоловіків;
- Б. покинутих жінок;
- В. бізнес-леді;
- Г. обговорення актуальних питань сучасності.

33. Праця «Сучасна українська проза: Постмодерний період»:

- А. Р. Харчук;
- Б. Т. Гундорової;
- В. Л. Демської;
- Г. Я. Голобородька.

34. Хто вбив Мар'яну Хрипович? (Євгенія Кононенко «Імітація»)

- А. Любонька Козова;
- Б. її подруга Лариса;
- В. Ангеліна;
- Г. Юрко Підгубний.

35. Роман «Амадока»:

- А. І. Роздобудько;
- Б. Т. Малярчук;
- В. О. Забужко;
- Г. С. Андрухович.

36. Премію ім. Т. Шевченка Марія Матіос отримала за:

- А. «Націю»;
- Б. «Щоденник страченої»;
- В. «Солодку Дарусю»;
- Г. «Мами».

37. Не є поетичною збіркою Юрія Андруховича:

- А. «Небо і площі»;
- Б. «Середмістя»;
- В. «Пісні для Мертвого Півня»;
- Г. «Скрипниківка».

38. Іван Цвичок мав вроджену ваду (М. Матіос «Солодка Даруся»)

- А. сліпий;
- Б. німий;
- В. був повністю здоровий;
- Г. прирослий язик.

39. Твір Сергія Жадана про російсько-українську війну:

- А. «Ворошиловоград»;
- Б. «Бік Мак»;
- В. «Інтернат»;
- Г. «Месопотамія».

40. В Умані капітан Черноусов оформляє документи...(Василь Шкляр «Чорний Ворон»)

- А. на посаду ротного в Черкасах;
- Б. на посаду штаб-капітана в Чигирині;
- В. на посаду козацького отамана;
- Г. на посаду секретаря.

41. Роман Юрія Андруховича про Богдана-Ігоря Антонича:

- А. «Московіада»;
- Б. «Коханці юстиції»;
- В. «Дванадцять обручів»;
- Г. «Радіо ніч».

42. Як Лариса Лавриненко реагує на смерть подруги Мар'яни?
(Євгенія Кононенко «Імітація»)

- А. радіє;
- Б. сумує;
- В. відчуває втому;
- Г. плаче.

43. Авторка детективів:

- А. Марія Матіос;
- Б. Тетяна Белімова;
- В. Євгенія Кононенко;
- Г. Гаська Шиян

44. Чорний Ворон родом з... (Василь Шкляр «Чорний Ворон»)

- А. Мокрої Калигірки;
- Б. Холодного Яру;
- В. Лебедина;
- Г. Чигирина.

45. Головним режисером Свята є («Рекреації» Юрія Андруховича)

- А. Попель;
- Б. Мацапура;
- В. Хомський;
- Г. Оргкомітет

46. Концепти дороги, що нікуди не веде, безбатьківства, бездомності характерні для прози:

- А. І. Карпи;
- Б. С. Жадана;
- В. Ю. Андруховича;
- Г. Т. Прохаська

47. Авторка монографії «Кітч і література»:

- А. Т. Гундорова;
- Б. Н. Зборовська;
- В. В. Агєєва;
- Г. С. Павличко

48. У якому творі сучасної літератури події відбуваються на Донбасі протягом трьох зимових днів 2015 року?

- А «Майже ніколи не навпаки» М. Матіос
- Б «Інтернат» С. Жадана
- В «Танго смерті» Ю. Винничука
- Г «Фелікс Австрія» С. Андрухович

49. Тема інцесту (мати і син) піднята у творі Марії Матіос:

- А. «Солодка Даруся»;
- Б. «Москалиця»;
- В. «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба»;
- Г. «Щоденник страченої»

50. Події відбуваються у... (Василь Шкляр «Чорний Ворон»)

- А. Черкасах;
- Б. Києві;
- В. Чигирині;
- Г. Холодному Яру

51. Історію молодої жінки, її життя в горах викладено у творі:

- А. М. Матіос «Солодка Даруся»;
- Б. Т. Малярчук «Згори вниз. Книга страхів»;
- В. О. Забужко «Інопланетянка»;
- Г. Є. Кононенко «Ностальгія»

52. Стах Перфецький – головний герой роману:

- а) «Інфекція»;
- б) «Перверзія»;
- в) «Жінка його мрії»;
- г) «Весняні ігри в осінніх садах».

53. Не є учасником «галицько-станіславської школи»:

- А. Ю. Андрухович;
- Б. Ю. Іздрик;
- В. Т. Прохасько;
- Г. І. Андрусяк.

54. Монографія «Український літературний постмодерн»:

- а) Н. Зборовської;
- б) Т. Гундорової;
- в) С. Павличко;
- г) В. Агєєвої.

55. Новела «Наш вожатий Фреді Крюгер»:

- А. О. Ірванця;
- Б. В. Даниленка;
- В. А. Кокотюхи;
- Г. Ю. Винничука.

56. Автор книжок «Фройд би плакав», «Супермаркет самотності», «Добло і зло»:

- А. Т. Малярчук;
- Б. Г. Крук;
- В. М. Кіяновська;
- Г. І. Карпа.

57. Скільки років Якову Меху? (Володимир Лис «Століття Якова»)

- А. 75;
- Б. 87;
- В. 100;
- Г. 94.

58. Як Мар'яна Хрипович розуміє імітацію? (Євгенія Кононенко «Імітація»)

- А. це просто підробка чи фальшивка;
- Б. це коли сірість “косить” під яскравий талант;
- В. це наслідування, підроблення;
- Г. виріб, який є підробкою під що-небудь.

59. Орест Хомський – герой роману:

- А. «Рекреації»;
- Б. «Московіада»;
- В. «Перверзія»;
- Г. «Дванадцять обручів».

60. Із якого роману сучасного автора подано уривок: «Карі очі зберігали вираз неспокоїної розгубленості, проте безутішного болю, як п'ять днів тому, коли Марк перестрів її посеред шкільного коридору й уперше побачив синці, не було. Біль повністю не зник, лише трохи вицвів, пересунувшись кудись у глибину очей?»

- А «Букова земля» Марії Матіос;
- Б «Не озирайся і мовчи» Макса Кідрука;
- В «Доця» Тамари Горіха Зерня;
- Г «Інтернат» Сергія Жадана.

61. Від чого болить голова у Дарусі? (Марія Матіос «Солодка Даруся»)

- А. від запаху квітів;
- Б. від пліток односельчан;
- В. від відвідин татової могили;
- Г. від цукерок.

62. Музичним гуртом «Плач Єремії» покладено на музику слова:

- А. П. Вольвача;
- Б. Ю. Покальчука;
- В. І. Римарука;
- Г. Г. Чубая

63. Де і коли відбуваються події у творі? (Марія Матіос «Солодка Даруся»)

- А. Польща, початок ХХ століття;
- Б. Центральна Україна, теперішній час;
- В. Західна Україна, повоєнний час;
- Г. в сиву давнину.

64. Юрій Андрухович руйнує стереотип поета-месії в романі:

- А. «Рекреації»;
- Б. «Московіада»;
- В. «Темниця»;
- Г. «Дванадцять обручів»

65. Образ Василя Липинського творчо змальовано в романі

- А. «Забуття» Тетяни Малярчук
- Б. «Фелікс Австрія» Софії Андрухович
- В. «Непрості» Тараса Прохаська
- Г. «Клавка» Марини Гримич
- Г. «Чотири пори життя»

Питання гарантованого рівня знань

1. Історичні умови розвитку літературного процесу в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття.
2. Феномен покоління в літературному ракурсі.
3. Охарактеризуйте особливості літературного покоління сімдесятників.
4. Охарактеризуйте особливості літературного покоління вісімдесятників.
5. Охарактеризуйте особливості літературного покоління дев'яностиків.
6. Охарактеризуйте особливості кожного літературного покоління нульових.
7. Міфологічна школа сучасного українського письменства.
8. Українська поезія у контексті сучасної літератури.
9. Сучасна українська драматургія.
10. Основні тенденції розвитку сучасної прози.
11. Тема пам'яті у сучасному письменстві.
12. Воєнний наратив у літературі ХХІ століття.
13. Переосмислення історії у сучасному мистецькому просторі.
14. Художні моделі жіночої літератури.
15. Жанр травелогу у сучасній літературі (Макс Кідрук).
16. Жанри масової літератури.
17. Постмодерна естетика Юрія Андруховича.
18. Ідентифікаційні моделі Оксани Забужко.
19. Національно-культурна концепція творчості Сергія Жадана.
20. Проблема національної пам'яті у творах Марії Матіос.
21. Специфіка масової літератури (на матеріалі прози Люко Дашвар).
22. Історія нації – історія людини в повісті Марії Матіос «Солодка Даруся».
23. Чоловічий та жіночий світ у прозі Сергія Жадана.
24. Жіночий та національний простір у романі «Польові дослідження з українського сексу» О. Забужко.
25. Внутрішній світ образу жінки в прозі Євгенії Кононенко: текст і контекст.
26. Художні особливості малої прози початку ХХІ століття.
27. Своєрідність поетичного світу Оксани Забужко.
28. Сучасний етнопростір у романах Марії Матіос.
29. Жіночий детектив Євгенії Кононенко.
30. Новели Євгенії Кононенко: характери та ситуації.
31. Фаллоцентризм як ідеологія прози Юрія Андруховича.
32. Проблематика, жанрові різновиди прози Марії Матіос.

33. Творчість Валерія Шевчука: жіночі образи, стиль.
34. Ідейно-тематичні пошуки Тетяни Малярчук.
35. Патріархальний світ Володимира Лиса.
36. Творчість Сергія Жадана: чоловічий та жіночий світи.
37. Інваріанти героїні Люко Дашвар.
38. Жіноче тіло у романі Софії Андрухович «Сьомга».
39. Сексуальність як визначальна риса героїнь Наталки Сняданко.
40. Класичний любовний роман Наталії Гурницької («Мелодія кави у тональності кардамону»).
41. Молодіжний роман Ірени Карпа: де(ре)конструкція гендерних стереотипів.
42. Героїня поезії Івана Малковича.
43. Жінка – воїн у романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів».
44. Світ сучасника у поезії Андрія Любки.
45. Проблема буття жінки у прозі Володимира Лиса.
46. Лірична героїня Олександра Ірванця.
47. Художнє осмислення історії у книзі Василя Шкляра «Маруся».
48. Жанр детективу у творчості Андрія Кокотюхи.
49. Міф Львова у романі Юрія Винничука «Танго смерті»
50. Комбатська проза (Віталій Запека, Артем Чех, Валерій Маркус).
51. Улюблений сучасний письменник.
52. Сучасна поезія: постаті та тексти.
53. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Івана Малковича.
54. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Грицька Чубая.
55. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Сергія Жадана.
56. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Олександра Ірванця.
57. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Юрія Іздрика.
58. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Оксани Забужко.
59. Прочитати напам'ять та проаналізувати поезію Юрія Андруховича.
60. Прочитати напам'ять та проаналізувати улюблену сучасну поезію.

VI. РЕКОМЕНДОВАНІ ДжЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гевко О., Голярдик Н., Шумовецька С. Сучасна українська література: навчальний посібник. Хмельницький, 2015. 192 с.
2. Гребенюк Т. Художня культура українського постмодернізму (на матеріалі сучасної прози): навчальний посібник. Запоріжжя, 2007. 136 с.
3. Жила С., Лілік О. Художній світ сучасної української літератури: навчальний посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 372 с
4. Історія української літератури: ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб. у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменко. Київ: Академвидав, 2013–2017.
5. Констанкевич І., Сірук В. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навчальний посібник. Луцьк, 2012. 328с.
6. Кузьма О. Актуальні проблеми сучасної української літератури. Ужгород, 2023. 60 с.
7. Лебединцева Н. Сучасна українська література: навчальний посібник. Миколаїв, 2007. 104 с.
8. Назаренко О. Сучасна українська література: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2023. 149 с.
9. Пуніна О., Соловей О. Сучасна українська література: знакові твори, культові постаті: навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. 242 с.
10. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: навчальний посібник. Київ: Академія, 2008. 248 с.

Допоміжна література

1. Агеева В. Апологія модерну: обрис ХХ віку. Київ: Грані-Т, 2011. 408с.
2. Агеева В. За лаштунками імперії. Есеї про українсько-російські культурні відносини. Київ : Віхола, 2021. 360 с.
3. Агеева В. Дороги й середохрестя. Львів: Видавництво Старого Лева. 2016. 348с.
4. Андрусак І. Літпроцесія: рецензії, есеї, статті. Донецьк: «ОСТ», 2002. 112 с.
5. Башкирова О. Гендерні моделі сучасної української романістики. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 358 с

6. Бондар-Терещенко І. Текст 1990-х: герої та персонажі. Тернопіль: Джура, 2003. 208с.
7. Варикаша М. Гендерний дискурс у літературі non-fiction. Донецьк, 2013. 204 с.
8. Вірченко Т. Художній конфлікт в українській драматургії 1990–2010-х років: Дискурс, еволюція, типологія: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2012. 336 с.
9. Галета О. Від антології до онтології. Антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця ХІХ – початку ХХІ століття: монографія. Київ: Смолоскип, 2015. 639 с.
10. Голобородько Я. Артеграунд. Український літературний істеблїшмент. Київ: Факт, 2006. 160 с.
11. Гребенюк Т. Подія в художній системі сучасної української прози. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 424с.
12. Гундорова Т. Кітч і література. Київ: Факт, 2008. 284с.
13. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2005. 263 с.
14. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 548с.
15. Даниленко В. Лісоруб у пустелі Київ.: Академвидав, 2008. 518 с.
16. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. 500 с.
17. Критика прози: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2011. 328с.
18. Крупка М. Українська жіноча проза: дві епохи, дві версії. Рівне, 2008. 216 с.
19. Літературна дефіляда. Сучасна українська критика про сучасну українську літературу. Київ: Темпора, 2012. 544 с.
20. Матусяк А. Вийти з мовчання. Деколоніальні змагання української культури та літератури ХХІ століття з посттоталітарною травмою / Пер. з пол. А. Бондар. Львів: ЛА «Піраміда», 2020. 308 с.
21. Монолатій І. Від Донецька до Перемишля. Як сучасна література «пам'ятає» українські міста. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. 255с.
22. Незнайомо : Антологія української «жіночої» прози та есеїстики ІІ пол. ХХ – поч. ХХІ ст. / упор. Василь Габора. Львів: ЛА «Піраміда», 2005. 600 с.
23. Павличко С. Фемінізм. Київ: Основи, 2002. 322с.
24. Перехресні стежки українського маскуліного дискурсу : Культура й література ХІХ-ХХІ століть / за ред. А. Матусяк. Київ : Laurus, 2014. 368 с.

25. Поліщук Я. Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі. Чернівці : Книги – ХХІ, 2018. 270 с.
26. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. 216 с.
27. Пухонська О. Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі. Брустури : Дискурсус, 2022. 288 с.
28. Семків Р. Пригоди української літератури (від романтизму до постмодернізму). Київ : Темпора, 2023. 688с.
29. Таран Л. Жіноча роль. Київ: «Основи», 2007. 128 с.
30. Улюра Г. Писати війну. Київ : Темпора, 2023. 320 с.
31. Улюра Г. Пострадянська жіноча проза як соціокультурний та естетичний проєкт. Київ: Ніка-центр, 2015. 608с.
32. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр. Донецьк, 2011. 432с.
33. Юрчук О. У тіні імперії. Українська література в світлі постколоніальної теорії. Київ : Академія, 2013, 224 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.proza.com.ua/enc/>
2. <http://poetyka.uazone.net/>
3. <http://www.ukrlit.vn.ua/>
4. <http://chtyvo.org.ua>
5. <https://www.youtube.com/@shaleniavtorky>
6. <http://litakcent.com/>
7. <http://sumno.com/>
8. <http://www.slovoichas.in.ua/>
9. <http://www.nbuv.gov.ua/>
10. <https://prometheus.org.ua/>

VII. ДОДАТКИ

Додаток 1. «З ВІЙНИ НЕ ПОВЕРТАЮТЬСЯ НАЗОВСІМ»: ПОСТАТЬ СОЛДАТА У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Мілітарна тема стала однією із найбільш затребуваних у культурній свідомості соціуму. Оксана Пухонська у книзі про художні моделі російсько-української війни «Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі» доводить, що «сьогодні культура стає рупором політики, того, що відбувається із суспільством чи державою» [8, с.8], проте досі у мистецьких колах ведуться суперечки про доцільність появи художніх текстів саме тепер, коли ми перебуваємо у ситуації війни, а відтак не здатні адекватно оцінити події. Про це йдеться у дописі Андрія Власюка. Рецензуючи сучасну літературу про війну, він закликає враховувати рецепцію її безпосередніх учасників: «Письменницька уява випереджує реальність. І в цьому не було би нічого поганого, якби вже загоїлись рани. А так поруч з нами живуть нещодавні герої так званого АТО, а насправді війни, які все це бачили і знають не з чужих вуст» [2]. У статті «Війна як дискурс» Василь Слапчук відстоює протилежну думку: українцям варто відкинути страх перед літературно-суспільним дискурсом війни і негайно відповідати на виклики, протидіючи ворожій пропаганді, адже сьогодні «письмо – це не тільки справа техніки, а й справа честі» [9]. Олег Коцарев стверджує, що наразі у творах про війну більше йдеться не так про осмислення, інтерпретацію чи обігрування драматичних реалій, як про фіксацію та збирання фактів. Проте саме такі книги, на думку літературознавця, «цементують український, а не нав'язаний ззовні вимір найновішої історії (лише маючи й пам'ятаючи його можна адекватно сприйняти вимір альтернативний)» [6]. Отже, у ході дискусії наголошується необхідність подати події саме в українській системі координат, захищаючи тим самим суверенітет та цілісність держави, що визначає актуальність та мету нашого літературознавчого дослідження.

У книзі Зої Касанжи «Щось таке як любов» темі війни присвячено декілька творів, зокрема оповідання «Спершу вона думала, що йому нема як подзвонити». Авторка обирає наратором дружину солдата, який перебуває на фронті. Такий оповідний прийом дозволяє об'єктивно зобразити характер воїна, задіявши комунікативне поле родини. І чоловік, і жінка є анонімними персонажами, відповідно сюжетна ситуація набуває узагальнюючого звучання. Головна героїня провела чоловіка на фронт, і все її життя сконцентрувалося на очікуванні дзвінка від коханого: свідчення того, що він живий. Момент: «пройшло стільки часу – і тиша, вона усвідомила: його треба розшукувати» [5, с. 51], запускає особисту історію війни героїні за порятунок чоловіка. Жінка змушена боротися відразу на декількох фронтах. Спочатку за інформацію про чоловіка: з

армійською бюрократичною системою («На неї не дивилися, відводили погляд, намагалися вирватися з чіпких рук» [5, с. 52]) та окупаційними військами («Лише їй зрозумілим способом одного разу додзвонилася туди, де мала сказати слово-пароль» [5, с. 53]). Згодом – за визволення його з полону («Перемовники, військові, знайомі, незнайомі – вона термосила всіх...» [5, с. 53]). Проте найважчим виявився не зовнішній бік протистояння, а робота над відновленням психологічного стану бійця. Авторка маркує деформацію чоловіка через маркер невпізнання. Війна впливає не лише його звички: речі, які завжди носив із собою (чотки, її фото, гаманець), залишилися в окопі, і голос, що здався чужим; а й руйнує тілесність: він практично не спав, застигав серед вулиці, «вихопивши очима лише йому зрозумілу деталь чи фрагмент» [5, с. 54], уникав доторків та розмов. Це межовий досвід, що змінює особистість назавжди, відтак мовчання маркує згадку болісної історії. «Розумію тепер самотність людини, яка повернулася звідти. Як з іншої планети або з того світу. Вона знає те, чого інші не знають, і здобути ті знання можна лише там, побіля смерті. Коли вона намагається щось переказати на словах, у неї – відчуття катастрофи. Людина німіє. Вона хоче розповісти, інші хотіли б зрозуміти, але всі безсилі», – описує особливості спілкування з солдатами Другої світової війни Світлана Алексієвич [1, с. 15]. Розмова про війну трактується як потаємне знання, яке може мати лише той, хто пережив подібне, тому подружжя всіляко уникало омовлення минулого і концентрувалось на повсякденній рутині: «Намагалися розмовляти. Про щось блякле, неважливе, другорядне» [5, с. 53]. Проте, коли з часом, після реабілітації та шпиталю, з погляду жінки їхні стосунки починають відновлюватися, оприявлюється найглибша трансформація чоловіка: він, попри пережите, приймає рішення повернутися на війну. Письменниця психологічно не вмотивовує рішення персонажа, тому такий фінал вражає читача та ілюструє глибинну травмованість вояка, що увиразнена трагедією покинутої дружини «завмерла і відчула, як усередині все береться кригою, стає камінним і неживим» [5, с. 54] і констатацією факту, «що з війни не повертаються назовсім» [5, с. 54]. Відповідно показано, що війна призводить до кризи узвичаєного способу життя.

Отже, в оповіданні «Спершу вона думала, що йому нема як подзвонити» зображується узагальнений образ українського вояка, який вражений неврозом та переслідуваний депресивною тривоگوю, із проблемою адаптації до мирного життя, відтак здатного існувати лише у фронтових умовах.

Темою оповідання з книги Юлії Ілюхи «Неболови» «Марш сепаратистки» також є сучасна російсько-українська війна. У відгуку Тетяни Трофименко визначається особливий підхід прозаїка до зображення війни як буденності [10]. Оповідь звернена до чуттєвих і

тілесних практик, які відкривають гендерномаркований досвід жінки-солдата.

На перший план виходить саме особистісний дискурс. Війна бачиться у оповіданні як шанс розпочати життя заново та віднайти втрачений сенс, відстоюючи незалежність держави. Воєнна повсякденність у оповіданні «Марш сепаратистки» відтворена лаконічно, адже основну увагу звернено на психологію жінки, що вибирає війну як спосіб втекти від життєвих криз і відшукати сенс існування. Лера повернулася із фронту в столицю і прагне пристосуватися до мирної реальності, проте буденне життя міста здається їй ненормальним і викликає психологічний спротив. Леру переслідує нав'язлива ідея, що справжнє життя на фронті, а тут – лише його недосконала копія. У її сприйнятті функціонують два нетипово марковані простори: мирний топос постає ворожим, натомість простір АТО – безпечним. Посттравматичні переживання провокують поділ світу на своїх та чужих. До своїх належать винятково посвячені у таємницю війни. Деструктивна свідомість солдата спрямована на саморуйнування і водночас на знищення життя, яке не приймає її: «Ліквідувати, щоб ані крапельки, ані трісочки не залишилось» [6, с. 194]. З розвитком сюжету почуття катастрофізму все більше домінує, оскільки травматична природа війни виходить на передній план та реалізується через акцентування тілесних розладів і психологічної нестабільності героїні. Лера зазнала двох контузій та поранення, тому фізичні страждання стають невід'ємною частиною її мирного життя. Поряд із проблематизацією тілесності у оповіданні увиразнюється і модус мовчання: «Немає слів, які б хотілося вимовити. Лише вибуховий біль у черепній коробці» [6, с. 194]. Центральна ідея закладена в підтекст твору – солдата не здатен зрозуміти жоден, хто не пережив межового досвіду: відчуття смерті, яка завжди поряд, змінює кардинально і людину, і її ставлення до світу. Буденна реальність видається фальшивою на контрасті зі справжністю війни. Юлія Ілюха моделює персонажа, що ніби застряє між двома світами. І героїня робить спроби втілити їхні побажання на практиці, проте зазнає нищівної поразки: «Але ні регулярні візити до психолога, ні алкоголь, ні гостини в батьків, ні майже десяток перепробуваних і покинутих через кілька днів вакансій перезавантажитися не допомогли» [6, с. 193]. У оповіданні підкреслюється, що жінка повертається з фронту покалічена і травмована, тому єдиним способом виявити себе залишається біль та агресія. Хоча вона фізично і опиняється у мирній ситуації, але психологічно продовжує жити за воєнними правилами і це визначає самоідентифікацію у критичній ситуації: «Мене звати Лера, я старший солдат» [6, с. 195], відповідно Лера сприймає як підказку щодо свого життєвого призначення, і водночас, як керівництво до дії: вона обирає війну.

Письменниця показує жінку-солдата через мотиви посттравматичного синдрому, труднощів з реінтеграцією, емоційного дисбалансу, враженої тілесності, втраченої ідентичності, психологічної амбівалентності.

Хоча мілітарний наратив завжди займав у вітчизняній літературі чільне місце, проте художнє осмислення війни в умовах реального часу вносить певні корективи, зокрема особливою читацькою довірою користується «комбатівська» література – тексти, написані безпосередніми учасниками подій. Адже, як слушно зауважує, Ірина Ніколайчук, «війна, коли вона поруч і коли вона твоя – прірва неназваностей і недосказаностей, з яким кожен лишається сам на сам. І віднайдення власної системи координат, терміноапарату, в який ти поволі, переживання за переживанням, вкладаєш свій безіменний і болючий досвід, стає чи не єдиним способом порятунку» [9]. Так, у книзі Руслана Горового «1000 і 1 ніч війн» осмислюється фронтовий досвід автора.

Назва оповідання «Назад» символічно увиразнює оповідну стратегію твору: наратором виступає чоловік, що повідомляє коханий новину про повернення на фронт. На відміну від Зої Касанжи, Руслан Горовий подає виразну мотивацію вчинку героя, який, ненадовго прийшовши із зони бойових дій, приймає рішення повернутися назад. Отже, увага зосереджується не на причинах та ході війни, а на її впливі на людину. Ретроспективно розкривається психологічна криза вчорашнього солдата, що відслужив і прагне адаптуватися до повсякденності, проте мілітарний досвід накладає відбиток на стосунки з оточенням і продукує конфлікти у мирному житті: «І шкода найближчих, бо вони першими попадуть під роздачу» [3, с. 36]. Реальність створює контраст війні, тому пристосуватися до нового життя фронтовикам складно. Для нього війна – це пошук нових вражень, оскільки «сіре однотонне буття на мирній території» [3, с. 36] викликає психологічний дискомфорт і провокує напади невмотивованої агресії: «Знесе дах – і хтось постраждає» [3, с. 36]. Війна руйнує особистість, підмінює справжні цінності симулякрами: базові потреби безпеки та близькості замінюються азартом та адреналіном. Художній прийом антитези посилює конфліктність ситуації: «я вигораю зсередини» [3, с. 37], – характеризує чоловік своє перебування на мирній території; я «випалена, як вражена блискавкою верба» [3, с. 37], – говорить, знищена півторарічним чеканням, жінка. Війна не відпускає солдата у мирному житті і стає випробуванням для тих, хто є частиною життя воїна. Автор не концентрується на деталях збройної боротьби чи розвитку батальних сцен, а через роздуми солдата та діалог з коханою увиразнює психологічний аспект війни як руйнацію свідомості, переосмислення сенсу життя, посттравматичний синдром.

Сучасна література відбиває актуальні соціополітичні тенденції, при цьому відбувається зміна художніх парадигм у напрямі відмови від універсальності попередніх героїчних нарративів та зміщені акцентів з ідеологічної площини в психологічну.

Література:

1. Алексієвич С. У війни не жіноче обличчя / пер. з рос. В.Рафеєнка. Харків: Віват, 2016. 400 с.
2. Власюк А. Донбаська містика Гааги. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/11/05/071927.html>
3. Горовий Р. 1000 і 1 ніч війн. Київ: ТаТиШо, 2017. 128 с.
4. Ілюха Ю. Неболови : збірка оповідань. Харків : Віват, 2016. 240 с.
5. Касанжи З. Щось таке як любов. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 256 с.
6. Коцарев О. Сім книг про Майдан і Війну. Ще не осмислення, але ретельна фіксація реальності. URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/62544/Sim_knyg_pro_Majdan_i_Vijnu_Shhe
7. Ніколайчук І. Війна – це не про... URL: <http://litakcent.com/2017/03/22/vijna-ce-ne-pro/>
8. Пухонська О. Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі. Брустурів: Discursus, 2022, 288с.
9. Слапчук В. Війна як дискурс. URL: <http://litakcent.com/2015/02/17/vijna-jak-dyskurs/>
10. Трофименко Т. Книжковий огляд листопада. Дивуймося разом. URL: <http://novynarnia.com/2016/11/28/knizhkoviy-oglyad-listopada-divuymosya-razom/>

Вперше опубліковано у виданні: *Сучасні проблеми україністики та журналістики: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, НУВГП, 26-27 травня 2022 р.). Рівне, 2022. С.24-30.*

**Додаток 2. У ПОШУКАХ ВЛАСНОГО ПРОСТОРУ:
ОБРАЗ ДОМУ В РОМАНІ НАТАЛІЇ ГУРНИЦЬКОЇ
«МЕЛОДІЯ КАВИ У ТОНАЛЬНОСТІ КАРДАМОНУ»**

Простір як спосіб побутування людини у світі належить сьогодні до найбільш досліджуваних проблем у міждисциплінарному контексті. Літературознавство активно долучається до розробки відповідного дискурсу, адже простір бере участь у створенні антропоцентричності твору. Особливо важливим у цьому контексті є зосередження уваги на образі дому, оскільки він «належить до основних факторів людської

культури. Отримавши додаткові семантичні навантаження, дім перетворився в зменшену копію моделі світобудови і людського буття» [12, с. 66]. Дослідники: Г. Башляр, Д. Боклах, Н. Копистянська, Л. Пилипюк, В. Фоменко, К. Хачатурян та інші розробляли рецептивні моделі художнього простору. На мотиві дому зосереджували свою увагу В. Бібік, Н. Бідасюк, С. Кочерга, Г. Левченко, Т. Павлінчук, І. Смаровоз, Л. Яшина та інші. Особливості функціонування топосу дому як феномена вказує Л. Пилипюк, що «приймається людиною, з'являється в її свідомості, в інтелектуальному переживанні, але перебуває за межами фізичних реалій» [10, с. 323].

Дім втратив функцію фонового елемента розвитку основних подій, трансформувавшись у віддзеркалення внутрішнього світу персонажа. Зокрема, Кочерга С. зауважує: «У просторовій семіотиці дім є найпершим репрезентантом «середини світу», за межами якого розпочинається хаос, його слід розглядати у контексті вітальності, з амбівалентними ознаками мортальності та імортальності, аліментарності та еротизму, табуованої агресивності та інформативності» [8, с. 115]. Це спостереження відображає розгортання просторової семантики роману Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону», який і є у центрі нашої дослідницької уваги.

Роман розглядався переважно у контексті жіночої літератури, зокрема у рецензії Б. Завідняка зазначено, що твір «написаний з довірою до внутрішнього світу жінку, її потреби кохати і відгукуватися на зустрічне кохання, викликати його» [5]. А. Кокотюха аналізує жанрову схему: «Все цілковито відповідає уявленням, які мали про героїню любовного роману шанувальниці жанру в позаминулому столітті» [7]. Проте просторовий чинник твору не був у центрі уваги літературознавців, що і визначає актуальність нашого дослідження, метою якого є простежити, як образ дому відображено в романі Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону» та проаналізувати його інваріанти.

У центрі роману Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону» лежить любовний наратив. Центральна тема табуованого кохання виступає каталізатором просторового наповнення твору, а образ дому стає інструментом аналізу внутрішнього світу героїні. У процесі розгортання сюжету Анна змінює багато будинків на шляху до віднайдення свого простору, тобто перебуває у стані, який Світлана Кочерга окреслила як «міждомів'я» – «метафізичний рух героя від одного помешкання до іншого» [8, с. 118].

Дім дитинства постає у ретроспективі і асоціюється з будинком на вулиці Святої Анни у Львові, куди після смерті чоловіка-священника переїхали мама з дітьми. Відтак дім дитинства не прив'язаний до місця

народження. «Будинок був доволі маленьким та занедбаним, проте його оточували великий сад і шматок землі під грядки» [2, с. 15]. Саме локус саду стає визначальним у просторовому ракурсі, адже як слушно твердить Т. Бахтіарова, «у світовій культурі міфологема саду... – місце вічного життя, щастя і радості, благословенне Богом-Творцем» [1, с. 26], а відтак, формує відповідну емоційну атмосферу. У романі житло змодельоване за класичним зразком дому дитинства: спокій, затишок, безпека. Образ дому закорінений у спогади героїні, куди вона системно повертається, але не в реальності, а в пам'яті. «Ще й зараз іноді вчувається той солодкий запах і мимоволі згадується та особлива атмосфера родинної ласки і спокою, яка оточувала її у дитинстві» [2, с. 40]. Втрата батьківського дому провокує героїню на пошуки власного, адже дім, «концентрує в собі все розмаїття значень, пов'язаних із сімейним життям, подружнім коханням, любов'ю батьків до дітей та дітей до батьків, спільною працею та життям у всіх його буденних та святкових проявах за стінами, що бережуть родинне тепло та спокій» [6, с. 29]. Батьківський дім – це також місце спокою та стабільності, у ньому сфокусовано зв'язок між людиною і оточуючим світом.

Будинок дядька у Жовкві перебирає на себе функцію сімейного дому для Анни після смерті мами, при тому психологічно героїня входить у семантичне поле бездомності, а переїзд символічно втілює розрив між минулим та теперішнім. «Тут інше життя, інакші надії і простіші сподівання, а все те, до чого вона звикла з дитинства, залишилося в минулому житті» [2, с. 21]. Відмова від колишнього способу життя і труднощі освоєння нового сімейного укладу помножуються на очікування, що з часом переходять із сфери господарських обов'язків у соціальні: вона мусить вийти заміж і переїхати у дім чоловіка. Домінування суспільних стереотипів поведінки провокує психологічний тиск родини на героїню, і зрештою вона доходить висновку, що будинок дядька – це чужий дім, який прийняв її лише на деякий час. Локус вікна, що з'являється у осмисленні цього простору, стає наскрізним. Анна саме через вікно вперше бачить Адама і закохується в нього. Образ вікна символічно втілює «ідею проникнення потенційних можливостей» [4, с.125]. Родинне оточення змушує Анну переживати себе як людини без дому, а стосунки з Адамом формують внутрішній простір прив'язаності і приводять до втечі. Дім вуйка Адама. Після драматичної пригоди Анна рятується не в домі своєї родини, що асоціюється «зі скандалами та неволею» [2, с. 93], а у порожньому будинку дядька Адама. Опис дому зводиться до локусу ліжка, що вказує на інтимізацію простору, та вогню, що співвідноситься з образом Адама. «Вогонь – образ енергії, яка може бути виявлена і на рівні пристрасті, оскільки пов'язана з первісною матерією чоловічої статі» [4, с.141]. Символічний простір приміщення набуває семантики забороненого

та водночас усоблює неможливість протистояти спокусі. Традиційний мотив дороги апелює до теми втечі, проте відсутність родинного дому полегшує для Анни розрив з минулим.

Квартира Адама як типове маскуліне помешкання віддзеркалює стиль життя власника. Для Анни приміщення бачиться спочатку у ракурсі любові та безпеки: «Саме цього відчуття захищеності та цілковитої впевненості у своїй потребності комусь їй бракувало найдужче» [2, с. 139], проте згодом набуває функції транзитного простору. Докладний опис інтер'єру квартири вказує, що це дім для одного, для Анни тут місця не передбачено. При тому локалізований зовнішній простір стає виразником внутрішнього світу: «Анна відчула дивний неспокій. Він не знає, куди її подіти? Вона обтяжує його?» [2, с. 131], і викриває ілюзорність життєвих перспектив цього персонажа, що проявиться у ситуації «міждомів'я» (С.Кочерга), яка смислоутворююча для подальшої оповіді.

Дім тітки Зосі – ворожий світ: Анна зайшла у помешкання і «пастка замкнулась» [2, с. 147]. Дім відображає характер: його власниця – «прихильниця ідеального порядку» [2, с. 148] не лише в інтер'єрі, а й у соціумі. Чужа територія диктує жорстокі правила: Анна відчуває тотальний контроль, що приводить до морального виснаження, а невідомий кінцевий час перебування провокує відчуття невизначеності. У цій сюжетній колізії житло постає в оберненій перспективі: зазвичай дім – це освоєне місце, а зовні – ворожий світ, тут навпаки: зовнішній простір бачиться менш небезпечним, ніж внутрішній. Анна переживає болюче розчарування, що трансформується в мотив втечі: «Хотілося втекти від усього цього кудись подалі, але куди? До Андрія? Додому? А сенс? Вона нікому там не потрібна» [2, с. 156]. Психологічна відчуженість персонажа виявляється в перспективі бачення дому як недосяжного простору.

Дім пані Беати, у якому героїня працює компаньйонкою, асоціюється з територією стабільності: «Анна почувалася тут так, ніби отримала міцний ґрунт під ногами» [2, с. 188]. Авторка не подає опису помешкання, акцентуючи у такий спосіб важливість саме внутрішнього стану героїні. Необтяжливі обов'язки та розмірений розпорядок дня дозволяють Анні сприймати житло як територію спокою, якого вона прагнула понад усе. Проте у сюжетному розвитку цей дім – лише транзитне місце у життєвих мандрах Анни.

Будинок на Кастелівці – райський закуток. Закинутий дім серед пуші функціонує у романній площині як місце насолоди і таємного життя. Цей простір семантично трактується у античній традиції *locus amoenus*: віддалене місце зустрічей закоханих. «Часто це дивовижний сад, місце любовних утіх, відновлення сили людської сексуальності, місце богині любові та родючості» [3, с. 258]. Топографія райської місцевості контрастує із занедбаним будинком, що зовні видається пусткою, проте

гармонізована із внутрішнім облаштуванням житла як комфортного простору. Еротичний код дому з часом змінюється на псевдородинний. Мріючи про сімейний затишок, Анна відповідно облаштовує побут, «така поведінка радше пасувала б молодій добропорядній дружині, а не коханці» [2, с. 202]. Ідеалістичність співжиття у домі на Каstellівці наштовхує Адама на ідею відкрито замешкати з коханкою у своєму новозбудованому будинку.

Дім Терези сприймається у семантиці родини – це сімейний простір сестри Адама. Деталізований інтер'єр: «Дорогі меблі, зі смаком дібрана оббивка фотеля та канапи, під ногами – перський килим, у кутку – п'єц із білосніжних поливаних кахлів...» [2, с. 167] є не лише означником фінансового благополуччя, а й свідченням консервативності характеру господині, зорієнтованого на цінності традиційного життєвого порядку. Переїзд на нове місце змінює самоідентифікацію Анни, проковує мімікрію і прийняття усталеного статусу: коханка грає роль добропорядної панни. Анна дуже легко піддається на цей оманливий родинний простір, «почувається тут навіть краще, аніж вдома» [2, с. 174], подумки приміряє у ньому собі місце, проте розуміє, що «варто виявити найменший непослух – і відразу доведеться шукати інакшого притулку» [2, с. 286]. Дім Терези зорієнтований на культивування загальноприйнятих поведінкових моделей, отже вразливий до репутаційних ризиків, тому, через переступ Анною соціальних норм, відбувається десакралізація житла. Очікувано будинок перестав бути для героїні надійним пристановищем, і вона вчергове планує втечу, «виїхала б з міста і ніколи б сюди не поверталася» [2, с. 295], проте приречена на мандрівку в замкненому топосі Львова.

У квартирі на Краківській реалізувалося прагнення Анни до створення сімейного дому. Власне помешкання додає їй впевненості, що поглиблюється зміною соціального статусу, «одружена жінка – це таки краще, аніж самотня панна з дитиною на руках» [2, с. 302].

У зображенні житла відсутній опису інтер'єру, оскільки акцентується внутрішня атмосфера. Захисна функція будинку стає домінуючою і проєктується через символіку уявної стіни, «яку вона вибудувала довкола себе» [2, с. 317]. Для Адама – це житло виконує компенсаторську функцію, дає «відчуття спокою та затишку біля коханої жінки» [2, с. 322]. Повсякдення молодої мами з двома дітьми показано через метафору: «усе довкола закрутилось, як ярмаркова карусель навпроти церкви Святого Юра» [2, с. 391]. Зовнішній світ стає каталізатором змін, і Анна заради доньок, «дітям завжди ліпше там, де дім їхнього батька» [2, с. 410], переїжджає в будинок Адама.

Дім Адама є головним просторовим елементом твору, оскільки виступає маркером розвитку любовних стосунків героїв. «Будинок стає

означником внутрішньої суті людини, символом її фатальної долі, атмосферою, в якій тривають усі життєві процеси» [9, с. 323]. На початку оповіді незавершений дім символічно вказує на те, що Адам лише буде своє життя, але для Анни цей факт є уособленням невинуватих сподівань: «Він не збирається залишати її в себе?» [2, с. 128]. Стан бездомності лякає героїню, яка, до того ж, має обмежені права у патріархальному соціумі: незаміжня жінка не може мешкати сама.

Викінчений дім відображає обернену перспективу стосунків: уже Адам пропонує Анні оселитися разом. Попри свої почуття, героїня не готова прийняти маргінальний статус офіційної коханки, адже він не дає їй спокійного буденного щастя, про яке мріє жінка. Героїня не розглядає дім як фортецю, яка вбереже від зовнішньої агресії, що є очікуваною реакцією оточення на публічний переступ норм і правил.

З часом обставини змушують вагітну Анну шукати захисту в цьому приміщенні, проте виявляється, що місце уже зайняте: у будинку мешкає дружина Адама та його діти. І сама оселя зазнала кардинальних змін: побутові елементи хатнього інтер'єру свідчать про вишуканий смак господині та презентують її зусилля в розбудові житла. Топос дому традиційно корелюється з родиною, родом, традицією – цінностями, які неухильно сповідує Анеля, тому поява коханки сприймається як десакультура сімейного простору; для Анни – це місце сорому та приниження: чужий дім, який за всіма законами належить іншій.

Рецепція дому Адама як ворожої території лише поглиблюється, коли Анна переселяється: «Зовсім нещодавно тут господарювала Анеля, і її невидима присутність вгадувалася у кожному предметі вжитку» [2, с. 407]. Проте бойові дії на вулицях Львова, коли дім захистив родину перед зовнішнім небезпечним світом, змінили маркування простору на позитивне. За гендерною структурою будинок – жіноча царина, тому саме він формує життєві цілі героїні. Авторка концентрує увагу на сфері приватного побуту персонажів: спочатку Анна «губилася в морі нових домашніх справ і обов'язків» [2, с. 436], проте зрештою досягла успіхів і перетворила будинок в родинний обжитий простір, де кожен почувався вдома. «Домівка – ідеальний світ, гармонійно організований простір, єдність соціального і природного. Хронотоп дому – місце, де можна сховатися від загроз світу» [11, с. 141]. Дім і мешканець активно конструюють один одного: Анна абсолютно переінакшила територію: «Від колишньої пустки, ідеального стану та необжитості не залишилося нічого» [2, с. 458], водночас будинок зумовив світоглядні зміни господині: вона мусить вести себе «як личить жінці її теперішнього становища» [2, с. 454]. Мотив чужого будинку трансформується в уособлення сімейного вогнища.

Простір дому корелюється з простором внутрішнього світу персонажів. Смерть Адама психологічно знищила Анну, відповідно і дім набуває семантики пустки, осиротіння, і водночас пам'яті. Минуле стає мотиватором продовження життя.

Образ дому в романі Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону» проявляється у різних художніх проєкціях. Першочергово він служить до розгортання любовного наративу. У творі простір втратив функцію фонового елемента розвитку основних подій, трансформувавшись у віддзеркалення внутрішнього світу персонажа, який перебуває у стані «міждомів'я», долаючи складний шлях у пошуку пристановища.

На нашу думку, особливого наповнення модус дому набуває в сучасному письменстві, оскільки він відображає зміни способу життя людини і її просторової самоідентифікації, тому саме в цьому напрямі бачаємо перспективи подальших досліджень.

Література:

1. Бахтіярова Т. Міфологеми саду та світового дерева у творчості поетів-шістдесятників. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. 2016. Вип. 2 (18). С. 25–29.
2. Гурницька Н. Мелодія кави у тональності кардамону. Харків : КСД, 2022. 512 с.
3. Деркачова О. Locus amoenus у творчості Марії Ткачівської (на матеріалі роману «Тримайся за повітря»). *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2019. №3 (55). С.256-265.
4. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В. Коцура, О. Потапенка, В. Куйбіди. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В., 2015. 912 с.
5. Завідняк Б. Про роман Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону». URL: <http://zolotapektoral.te.ua/>
6. Кирилюк О. Універсально-культурні структури міфологічних підвалин масової політичної свідомості. *Універсальні виміри культури*. Одеса : Друк 2000. С. 27-38.
7. Кокотюха А. Кава для нареченої без посагу. URL: <https://detector.media/kritika/article/195515/2022-01-13-kava-dlya-narechenoi-bez-posagu/>
8. Кочерга С. Архетипні мотиви дому і бездомів'я в творчості Лесі Українки. *Studia Methodologica*. 2008. Вип. 25. С.115-120.
9. Павлінчук Т. Образ будинку як означник долі у творах В. Шевчука «Привид мертвого дому» та В. Винниченка «Історія Якимового будинку». *Волинь-Житомирщина*. 2004. Вип. 12. С. 93-97

10. Пилипюк Л. Простір як місце дії у творчості Оноре Бальзака. *Наукові записки Бердянського державного університету*. 2014. Вип. IV. С.319-327.
11. Хачатурян К. Художній час і простір у романістиці Панаса Мирного: дисерт. на здобуття наук. ступ. доктора філософії за напрямом підготовки 035 Філологія (Українська література). Харків, 2021. 224 с.
12. Яшина Л. Образ «дому» у творчості В. Дрозда. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII. Ч. 4. С. 66-72.

Вперше опубліковано у виданні: *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 282–285.

Навчально-методичне видання

Мирослава Крупка

ЛІТЕРАТУРА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

навчально-методичний посібник для студентів філологічних
спеціальностей закладів вищої освіти

В авторській редакції

Мирослава Крупка

Література незалежної України : навчально-методичний посібник
для студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти. Рівне,
2024. 58 с.

УДК 821. 161. 2'06
К 84

Формат 60x84. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 3,2
Наклад 100 прим.